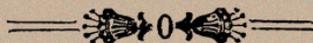

മാർഗ്ഗാഭിപ്രായം.

ഗവൺമെന്റ്,
പുസ്തകശാല കേരളവർദ്ധനവ്.

(Copyright to Publishers)

PUBLISHED BY
THE EDUCATIONAL SUPPLIES DEPOT
TRIVANDRUM.

മാതൃാണഡദേവോദയം

ഗന്മകത്താ,

പന്തളത്തു കേരള വമ്മതമ്പുരാൻ.

(Copyright to Publishers)

PUBLISHED BY
THE EDUCATIONAL SUPPLIES DEPOT
BOOK SELLERS & STATIONERS
TRIVANDRUM.

1946.

പന്തളത്തു കേരളവർമ്മ തമ്പുരാൻ

തിരുമനസ്സിലെ

ജീവചരിത്രസംക്ഷേപം.

കേരളഭാഷാവനിതയുടെ നെടുമംഗല്യസൂത്രമായി പ്രശോഭിച്ചിരുന്ന പന്തളത്തു കേരളവർമ്മ തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ ജീവചരിത്രം, തിരുമനസ്സിലെ കേട്ടുപരിചയമെങ്കിലും ഉള്ള ഏതൊരാൾക്കും അറിയുവാനാഗ്രഹമുണ്ടാവുന്നതാണ്. അതു സവിസ്തരം സഹൃദയഹൃദയാകർഷകമാകാവണം ഏഴുതി ഫലിപ്പിക്കുവാൻ തക്കവൈദഗ്ദ്ധ്യം ഈ ഏഴുതന്ന ആൾക്കു് ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടും, ഈ ചെറുപുസ്തകം അതിന്നു വിഷയമല്ലാത്തതുകൊണ്ടു്, ജീവചരിത്രത്തിന്റെ സംക്ഷേപം മാത്രമാണ് ഇതിൽ ലേഖിക്കുന്നതു്. അതുതന്നെ ഭംഗിയായി ഏഴുതത്തക്ക സൗകര്യം കിട്ടീട്ടില്ല. എന്റെ മറുജോലികൾക്കിടയിൽ ഇതുകൂടെ നിവഹിക്കേണ്ടിവന്നതുകൊണ്ടു വേണ്ടതുപോലെയാകുമെന്നുള്ള വിശ്വാസം എനിക്കുതന്നെയില്ല. പേരുവെട്ടു് ഒരു ഗദ്യലേഖനമെഴുതി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള ഒരു മോഹമല്ല എന്നെഇതിന്നു പ്രേരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. എന്നോടു് അകൈതവവാത്സല്യമുണ്ടായിരുന്ന ആ മഹാനഭാവനായിരുന്ന തിരുമേനിയെക്കുറിച്ചു് എനിക്കു നിഷ്കളങ്കമായി മനസ്സിൽ തിങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഭക്തി ഒന്നു കൊണ്ടുമാത്രമാണ്, ലേഖനവിഷയ

ത്തിൽ പഴക്കവും, പഠിച്ചും ധാരാളമുള്ള രോഗംചെയ്യേണ്ടതായ ഈ മഹൽകൃത്യത്തെ ചെയ്യാൻ ഞാൻ പ്രേരിതനായത്. പരേതനായ ആ മഹാകവിതിലകനെ മനസാധ്യാനിച്ചു ചെയ്യുന്ന ഈ കൃത്യത്തിൽ, എന്റെ അപാടവം കൊണ്ടു നേരിടുന്ന വീഴ്ചയെ ഭാഷാഭിജ്ഞന്മാർ സദയം ക്ഷമിച്ച് അനുഗ്രഹിക്കണമെന്നുള്ള പ്രാർത്ഥനയോടുകൂടി പ്രകൃതത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു.

1054-ാമാണ്ടു് മകരമാസം 10-ാംന- മലയാളികൾക്കു് ഒരു ശോഭനദിവസമായിരുന്നു. സൂര്യൻ ഉത്തരായണത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ടു് പത്തു ദിവസമേ ആയിട്ടുള്ളു. അന്നു ശുഭപ്രദമായ മകയിരം നക്ഷത്രമാണു്. വെളുത്ത പക്ഷുമായിരുന്നതിനാൽ, ഭൂലോകകലാനാഥന്റെ ഉദയവാസരമാണെന്നു കാണിക്കുമാറു് കലാനാഥനായ ചന്ദ്രൻ ജനാഹ്ളാദദായകനായി പ്രശോഭിച്ചു തുടങ്ങിയിരുന്നു. പന്തളത്തു് നൈതല്ലുകോയിക്കൽ താമസിക്കുന്ന തമ്പുരാട്ടിമാക്കും തമ്പുരാക്കന്മാക്കും അഭൂതപൂർവ്വമായ ഒരു സുന്ദോഷം അന്നേദിവസം ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പൂണ്ണഗഭീണിയായ "തമ്പംഗി" തമ്പുരാട്ടി അന്നുരാത്രിയാണു് സ്വപ്നം ശാലകാരഭൂതനായും, അനർഘസൽഗുണങ്ങളോടു കൂടിയവനും, മലയാളികളുടെ ഭക്തിബഹുമാനങ്ങൾക്കു വിഷയീഭൂതനും, വിദ്യാമാതാവിന്റെ ഒരു നടനരംഗവും ഈ ലേഖനത്തിന്നു് ലക്ഷ്യമായ ആ മഹാപുരുഷനെ പ്രസവിച്ചതു്. ആ ശാഖയിൽ സ്രീസന്താനങ്ങൾ ഇല്ലായരുണതാനാൽ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു ജനിക്കുന്നതുവരെ സ്രീപ്രജയായരികുമെന്നു വചാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പുരുഷനാണെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ എല്ലാവർക്കും നിരാശയുണ്ടായി എന്ന്, അനഹങ്കാരശീലനായ ആ തിരുമേനി തന്നെ പറ

ഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ട്. തിരുമനസ്സിലെ മാതാവു വളരെ വിഭിന്നി
 യായിരുന്നു. അപ്പൻ പുതുപ്പള്ളിയിൽ തൃക്കോതമംഗലത്തു
 പെരിഞ്ഞെരി ഇല്ലത്തു വിഷ്ണുനമ്പൂതിരിപ്പാടവർകളാണ്.
 ഇദ്ദേഹവും നല്ല വിദ്വാനായിരുന്നു. വിശേഷിച്ചു നല്ല
 മാന്ത്രികനാണ്. ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രത്തിൽ അസാമാന്യ
 പരിചയം ഉള്ള ഇദ്ദേഹം, പുത്രന്റെ ജനനദിവസം
 അവിടെത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. പുത്രിയാകാത്തതുകൊണ്ടു
 ണ്ടായിരുന്ന ഇപ്പോൾ, പുത്രന്റെ ജാതകഗുണംകൊ
 ണ്ടു പരിഹരിച്ചിരുന്നു. മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ വാത്സ
 ല്യത്തോടുകൂടിയ വളർത്തൽകൊണ്ടു തിരുമേനി ഭംഗിയായി
 ബാലാരിഷ്ടകൂടാതെ വളർന്നുവന്നു.

മൂന്നാമത്തെ വയസ്സിലാണ് വിദ്യ അരംഭിച്ചത്.
 പ്രഥമഗുരു അച്യുതവാർപ്പർ എന്ന ഒരാളായിരുന്നു. വിദ്യാ
 ഭ്യാസം ഏഴു വയസ്സുവരെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽ
 ആയിരുന്നു ചെയ്തത്. ഈ കാലംകൊണ്ടു, നിലത്തെഴുത്തു
 കണക്ക്, വാക്യം, അടിവാക്യം, ജ്യോത്, കാലദീപകം,
 അമരം, സിലരൂപം, ശ്രീരാമോദന്തം കാവ്യം മുതലായ
 ഖാലപാഠങ്ങൾ യഥാക്രമം അഭ്യസിച്ചതിനു പുറമേ
 അന്നന്നു ഗുരുനാഥൻ ചൊല്ലിക്കൊടുക്കുന്ന “ഗണേഷ്കം”
 “മുക്തദാഷ്ടകം” മുതലായ സങ്കീർ്തനശ്ലോകങ്ങളും പഠിച്ചു.
 അതിനുശേഷം വിദ്വാനും തിരുമേനിയുടെ ജ്യേഷ്ഠനുമായ
 അവിട്ടന്നാർ അമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ അടുക്കലാണ്
 പഠിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയതു. കൃഷ്ണവിലാസം, ബാലഭാരതം
 കുമാരസംഭവം, രഘുവംശം, കിരതാജ്ജനീയം, മാഘം,
 ഹൈന്ദവം ഈ മഹാകാവ്യങ്ങളും, രാമായണം, ഭാരതം,
 വിശ്വനാഥൻ മുതലായ പല ചമ്പുപ്രബന്ധങ്ങളും;
 അലങ്കാരത്തിൽ കുവലയനന്ദം പ്രതാപഭട്ടീയം മുതലായ

പല ഗ്രന്ഥങ്ങളും, ശാകന്തളം, ഉത്തരരാമചരിതം, ജാനകീപരിണയം, ആശ്ചര്യമൃധാരണി മുതലായ പല സംസ്കൃതനാടകങ്ങളും, ജ്യേഷ്ഠൻ തിരുമേനിയിൽനിന്നുതന്നെ വശമാക്കി. വിദ്യാഭ്യാസകാലത്തുതന്നെ സബ്രഹ്മചാരകളുമായി സഭാഷണംചെയ്യുന്നതു് സംസ്കൃതത്തിൽ വേണമെന്നു ഗുരുനാഥനായ ജ്യേഷ്ഠൻ തിരുമേനി നിഷ്കഷിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു, സംസ്കൃതത്തിൽ സംസാരിച്ചുപഠിക്കുകയും ബാല്യത്തിൽതന്നെ ചെയ്തിരുന്നു. പന്തളത്തു തമ്പുരാക്കന്മാർ സമാവർത്തനത്തിനുശേഷം ഒരു കൊല്ലം അവരുടെ കലദൈവമായ “ശൈത്യമഖെ” ശാസ്താചിനെ ഭജിക്കുക പതിവുണ്ടു്. ക്രമപ്രകാരം നമ്മുടെ തിരുമേനിയും സമാവർത്തനാനന്തരം ഭക്തിയോടുകൂടി അബുജേനം നടത്തിയിരുന്നു. ഈ ഭജനകാലത്തും പഠിപ്പിൽ അവിടുന്നു ശ്രദ്ധ വെക്കുമാറിരുന്നില്ല. തിരുമേനിയെ തർക്കം പഠിപ്പിച്ചതു ആ ശാസ്ത്രത്തിൽ അപാരപാണ്ഡിത്യം സിദ്ധിച്ചിരുന്ന വീരകേശവൻ തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടായിരുന്നു. തർക്കസംഗ്രഹം, അന്നഭട്ടിയം, മുക്താവലി, ദിനകരം, സാമാന്യനീതകതി, വൃൽപ്പത്തിവാരദം, ഗദായരീരം മുതലായ തർക്കശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ മുഴുവനും അവിടുന്നു പാഠമാക്കിയിരുന്നു. പഠിച്ചതു എല്ലാം അവിടേയ്ക്കു് നല്ല ഹൃദിസ്ഥിതിക്കുളായിരുന്നു. തിരുമേനി വ്യാകരണം പഠിച്ചതു് അവിടുത്തെ നേരെ അമുമാവനായിരുന്ന അത്തംനാൾ തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ അടുക്കലായിരുന്നു. ആ അമ്മാവൻതിരുമേനി ചതുശ്ശാസ്ത്രപണ്ഡിതനും, 60 വയസ്സുവരെ നിരന്തരമായി സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പരിശീലിച്ചിട്ടുള്ള ആളുമാണു്. നമ്മുടെ തിരുമേനി അമ്മാവനിൽനിന്നും, സിദ്ധാന്തകൌമുദി, മനോമേ മുതലായ വ്യാക

രണഗ്രന്ഥങ്ങൾ ക്രമപ്രകാരം ഉരുക്കഴിച്ചു അഭ്യസിച്ചു. ഉദ്ദേശം 21 വയസ്സായപ്പോൾ തിരുമേനിക്കു വിദ്യാഭ്യാസം നിർത്തിവയ്ക്കേണ്ടതായിവന്നു. ജ്യേഷ്ഠന്റെ അകാല നിര്യാണംകൊണ്ടു കുടുംബഭരണത്തിൽ ഇത്രയും ചെറുപ്പത്തിലെ ഏറ്റെടുക്കേണ്ടതായിവന്നതുകൊണ്ടാണ് ഗുരുവേലംപ്രകാരമുള്ള വിദ്യാഭ്യാസം നിർത്തിവയ്ക്കേണ്ടതായി വന്നത്. തിരുമനസ്സിലേക്കു നേരെ ഒരു ജ്യേഷ്ഠൻ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. കുടുംബഭരണത്തിൽ ഏറ്റെടുത്തുവെങ്കിലും സ്വന്തമായി ഉപരിശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചും കാവ്യനാടകകാരാദികളും, തർക്കവും, വ്യാകരണവും, മറ്റും തന്റെ അടുക്കൽ വരുന്ന വിദ്യാർത്ഥികളെ സോത്സാഹം നിഷ്പഷ്ടയായി പഠിപ്പിച്ചും കാലയാപനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഖ്യാല്യത്തിൽതന്നെ ബീജപ്രായമായിക്കിടന്നിരുന്ന കവിതാവാസന, പന്തിരൂപതു വയസ്സായപ്പോഴേക്കും മുളച്ചു വളർന്ന ശാഖോപശാഖകളായി ഫലിച്ചുതുടങ്ങി. അന്നു പ്രചാരത്തിലിരുന്ന എല്ലാ പത്രങ്ങളിലേക്കും അവിടുന്ന് ശ്ലോകങ്ങൾ എഴുതി അയച്ചുകൊടുക്കുക പതിവായിരുന്നു. അപൂർവ്വം ചില നല്ല ഗദ്യലേഖനങ്ങളും എഴുതിട്ടുണ്ട്. പദ്മനിർമ്മാണത്തിലായിരുന്നു അവിടേയ്ക്ക് അധികം ഉത്സാഹമെന്നു 80-ാമാണ്ടു മുതൽ സ്വന്തമായി ആരംഭിച്ചു, "കവനകൌമുദി" പ്രതിപക്ഷ പത്രികകൊണ്ടു വെളിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. തിരുമേനിയുടെ ഈ പുതിയ പ്രസ്ഥാനം അനേകം ആളുകളേയും കവിത എഴുതുമ്പോൾ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. 84-ാമാണ്ടു കുംഭമാസം മുതൽ കവനകൌമുദിപ്പത്രികയെ മാസികാരൂപേണ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുവാൻ തുടങ്ങി. അത് ഇന്നും മലബാറിൽ കോട്ടയ്ക്കൽനിന്നു നടന്നുവരുന്ന ഒരു ഉത്തമപദ്യമാസികാ

ഗ്രന്ഥമാണ്. തിരുമേനി സ്വന്തമായും, കവനകൈരമുദി വഴിയായും, അനേകം നല്ല കവിതാരത്നഭൂഷകൾ മലയാളഭാഷാവധുടിക്കു് അലങ്കാരങ്ങളാക്കിത്തീർത്തിട്ടുണ്ടു്. അനേകം ഖണ്ഡകാവ്യങ്ങളും “രത്നമാംഗദചരിതം” മഹാകാവ്യവും, “വേണീസംഹാരം” നാടകവും, മറ്റു പലതും അവിടുത്തെ കൃതികളായിട്ടുണ്ടെന്നു് മലയാളഭാഷാഭിജ്ഞന്മാർക്കു മിക്കവർക്കും അറിയാവുന്നതാണ്. കേരളവർമ്മ വലിയ കോയിത്തമ്പുരാൻ, ഏ. ആർ. രാജരാജവർമ്മതമ്പുരാൻ മുതലായ ലോകശ്ലാഘ്യന്മാരാൽ സന്ദേശം ശ്ലാഘിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതുതന്നെ തിരുമേനിയുടെ വൈദുഷ്യത്തിനും, കവിതാനിർമ്മാണപാടവത്തിനും ഉത്തമ ലക്ഷ്യമാണ്. 81-ാമാണ്ടിലാണ് അവിടുന്ന് ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം സ്വീകരിച്ചതു്. ഇദ്ദേഹിത്തിന്റെ പ്രിയപന്തിയായ ഒടുവിൽ അമ്മുക്കുട്ടി അമ്മയുടേ തിരുമനസ്സിലെ ഗുണങ്ങൾ തന്നെ മുൻതീകരിച്ചതോ എന്നു തോന്നുമാറു്, എഴു കാമനസ്സുന്താനങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ, ഏ. ആർ. രാജരാജവർമ്മതമ്പുരാൻ മുതലായ ചില ഉത്തമ സുഹൃത്തുക്കളുടെ ആവശ്യപ്രകാരം ഗവണ്മേണ്ടു സർവ്വീസൽ പ്രവേശിച്ചു് ഹൈസ്കൂൾ മുൻഷിയായി അവിടുന്ന് കുറച്ചുകാലം തിരുവനന്തപുരത്തു് താമസിക്കുകയുണ്ടായി. തന്റെ പഠിപ്പിന്നൊ കുടുംബസ്ഥിതിക്കൊ ഈ ഉദ്യോഗം യോജിച്ചതായിരുന്നില്ലെങ്കിലും, അവിടുത്തെ ഉദ്യോഗജീവിതം, സ്വശിഷ്യന്മാർക്കു് എന്നും സ്മരിക്കത്തക്കനിലയിൽ അകൃത്രിമമായിട്ടാണ് കഴിച്ചുകൂട്ടിയിട്ടുള്ളതു്. ഇത്രത്തോളം ദ്രവ്യപാണ്ഡിത്യവും, കവനനിർമ്മാണകുശലതയും, ആരിലും സമമായ നിഷ്പാടപ്രകൃതിയും, ഉള്ള മറ്റൊരാളെ ലോകാനുഗ്രഹത്തിനായി

മാർത്താണ്ഡദേവോദയം.

പാർത്ഥിലെങ്ങും കരശക്തി മേന്മേൽ
ചേർത്തക്ഷതാഭൻ ജഡബാധ നീക്കി
മൂർത്തപ്രതാപത്തെടുമാനമാളും
മാർത്താണ്ഡദേവൻ വിജയിച്ചിടട്ടേ. 1

സൈപരം കുറാരായുധനാം മുനീന്ദ്ര-
വീരൻ വിനിമിശ്ചോരു കേരളത്തിൽ
ചാരപ്രകാശത്തിനു മൂലമായ് ശ്രീ-
ചേരുന്ന വേണാടു വിളങ്ങിടുന്നു. 2

തുംഗങ്ങുളാം കുന്ദകരം താഴ്ചയേററം
തങ്ങുന്ന വൻകായൽ സരിൽഗണങ്ങരം
ഭംഗിക്കെഴും ക്ഷോണിയി തുച്ചനീച-
സംഗം ശരിക്കൊപ്പമിയന്നിടുന്നു. 3

താർമങ്കയാം തൻ തനയയ്ക്കു കേളി-
ക്കീ മൺജ്ജു ക്ഷോണി മനോജ്ഞയെന്നായ്
പ്രേമത്തെടുത്തും നീളെ നടന്നു നോക്കു-
മാ മട്ടിലംഭോധി ചുഴന്നിടുന്നു. 4

ഭൂകല്പസാലം പരമിലരിശി-
ക്കാകല്പമാം നിസ്തുലകേരജാലം
പാകത്തിലപ്പു ഗമനോജ്ഞരംഭോ-
മാകന്ദവൃന്ദാഭിയു മുല്ലസിപ്പു. 5

ചൊല്ലുമാൻ ഭ്രമാനിനിയാർക്കു പച്ച
 വില്ലീസിനാൽ തീത്തൊരു റെറുക്കിപോലേ
 എല്ലായ്ക്കൊഴും പ്രീഫിലതാവിതാന-
 മുല്ലാസമോടത്ര ലസിച്ചിടുന്നു. 6

ക്ഷേമത്തൊടഖ് ഭൂവിലനന്തഗേഹ-
 നാമത്തിലത്യുത്തമരാജധാനി
 ആമഞ്ജുശോഭം വിലസുന്നു നാക-
 ധാമസ്വലത്തിൽ പ്രതിലേഖപോലെ. 7

ആപത്തുദിക്കാതെ ഭൂവം ഭരിക്കും
 ഭൂപാലരുണ്ടിങ്ങരികത്തിലേവം
 ശ്രീപത്മനാഭൻ സ്വയമോത്തു നിത്യം
 സ്വാപത്തൊടും തത്ര മുദാ ശയിപ്പൂ. 8

തുംഗങ്ങളാം തൽപുരഗോപുരത്തിൻ
 ശുംഗങ്ങൾ നാകത്തൊടൊപ്പിപ്പിന്നോ
 ഭംഗിക്കയൻങ്ങിനെ മേഘമാറ്റു-
 ഭംഗം ഭവിക്കുംപടി നിന്നിടുന്നു. 9

ഭൂവാസവാഗാരമണഞ്ഞു വിഷ്ണു-
 സേവാർത്ഥിയാം സ്വർഗ്ഗസരിത്തുപോലെ
 ഭാവാനുകൂലം വിലസുന്നു ദിവ്യ
 ശ്രീവാരി തിങ്ങുന്നൊരു പത്മതീർത്ഥം. 10

ശ്രീകൊണ്ടൽവണ്ണൻ സുഖമരന്നിടുന്ന
 വൈകുണ്ഠമാംക്ഷേത്രമതിന്നടുക്കൽ
 ശ്രീകണ്ഠശൈലം സ്വയമാൻപോല-
 സ്സോകം വളങ്ങുന്നു വൃപാലസൈര്യം. 11

നിസ്തുല്യമായ് മന്നിലമൻസർവ്
 വസ്തുക്കളും ചേർന്നാരു ശാലയായി
 തത്തുല്യനാമം പെടുമാപണം ശ്രീ-
 മെത്തുരംപടിക്കരൂ ലസിപ്പു പണ്ടേ. 12

ഉള്ളിൽ പ്രമോദത്തൊടു പത്മനാഭൻ
 പള്ളിക്കുറുപ്പാന്നിടുമാസ്ഥലത്തിൽ
 തുള്ളിക്കളിക്കുന്നിതു പത്മയാമ-
 പ്പള്ളിക്കരംഗാക്ഷിയലക്ഷ്യമായി. 13

അക്ഷേത്രകായ്തും ശരിയായ് നടത്താൻ
 ദക്ഷതപമോടെട്ടരയോഗമെന്നായ്
 അക്ഷയ്യമുത്താന്നിടുമേകസംഘം
 ഭൂഷ്ണിൽപ്പരേ മുന്നമിയന്നിരുന്ന. 14

ധൃഷ്ടാഗ്രഹാകണാരു യോഗനാഥ-
 റിഷ്ടാനുകൂലം സ്വവശത്തിലായി
 പുഷ്ടാദരം കായ്തും നടത്താ-
 നഷ്ടാലയാധീശരെയെപ്പടുത്തി. 15

ഉദ്ദിഷ്ടമൊത്തൊട്ടരയോഗനാഥ-
 നിർദ്ദിഷ്ടരാം മുഷ്ടമെടുവീടർ
 മർദ്ദിച്ചു മർത്യാവലിയെ സ്വതന്ത്ര-
 രദ്ദിക്കിലുക്കാനിതു മേൽക്കുമേലേ. 16

ഭൂപ്രഭാവം കുറവാകമൂലം
 കാപട്ട്യമേറീടിന ധൂർത്തസംഘം
 ആപത്തു വേണാടിനണച്ചു ധർമ്മ-
 ലോകത്തൊടകാശ്വപി കീഴടക്കി. 17

ദേവസ്വപവസ്തുക്കളിൽ നിന്നു തങ്ങൾ-
 ക്കാവശ്യമായ്തന്നെ പിരിച്ചു പാട്ടം;
 വൈവശ്യമേശാതെ നിദാനപൂജാ
 നൈവേദ്യമെന്നിവകു നിർത്തലാക്കി. 18

മട്ടിച്ചു പുണ്യശ്രീയ വേണ്ടതെല്ലാം
 തട്ടിച്ചു സാധുഭൂവിണങ്ങൾ മേന്മേൽ
 നട്ടച്ചനേരത്തുമഹോ! തനിച്ചു
 പെട്ടുള്ള പാനമർക്കു കഴപ്പമേകി. 19

ശിഷ്യാഗ്രിമൻ ഭൂപതി വാണിരുന്ന
 കൊട്ടാരമണിക്കുപഹാരമാക്കി
 ദുഷ്യാശയന്മാരുടെ കൈക്കു,റപ്പാ
 സ്രഷ്ടാവു പണ്ടേ വിരചിച്ചതില്ല. 20

മോദിക്കുമാരീശപര ഭക്തിവായ്ക്കു-
 മാദിത്യവർമ്മാഭിധഭൂപനേയും
 ഞാ ഭംഭവാന്മാർ വിഷമേകിയേതും
 വാദം ഭവിക്കാതെ ഹന്നിച്ചു കഷ്ടം! 21

എന്നല്ല, പിന്നീടുമയമ്മരാണി-
 ത്തന്നെയുപൊന്നോമനമക്കളേയും
 അന്യായമൊന്നിച്ചൊരു വാപിതന്നി-
 ലെന്നാവിനോതാനെളുതല്ല ശേഷം. 22

ഇത്യാദിയായ് മത്ത്യകുലത്തിനേററ-
 മത്യാഹിതം ചേർത്തിട്ടുമെട്ടുവീടർ
 വ്യത്യാസമെന്ത്യേ വിവിധാപചാര-
 കൃത്യാദരത്തോടു തിമിത്തു വാണു. 23

അക്രമം ദുഷ്ടതമസ്സുകൾക്കു
 ദുഷ്ടാലമാകുന്ന നിശാത്യയത്തിൽ
 ചേർന്നിട്ടുവാനന്ത, മുദിച്ചുസാക്ഷാൽ
 മാന്താണവമാഭിധഭൂപഭാസുപാൻ. 24

ശാസ്ത്രപ്രകാരം പ്രഥമപുണ്ടിടം തത്-
 ക്ഷാരപ്രകാശപ്രകൃതിപ്രഭാവം
 ഗാത്രത്തൊടും വന്നുപിന്നപോലി-
 ജൈത്രസപഭാവൻ ഗൃഹനല്ലസിച്ചു. 25

ക്ഷോണിക്കലകാമനിലയ്ക്കു പിന്നാ-
 മാണിക്യമർമിക്കു വദാന്യരൂപം
 വാണിക്കു കേളീകളയെതസെതയ-
 മാണിക്കലാവാൻ വസുധാസുധാംശു. 26

ബാലൻപതിന്നാലുവയസ്സിലിക്ഷ്യാ-
 പാലൻ ധരിച്ചിലരതൻറടൈന്യം
 ചേലാൻതൻമാതുലസമ്മതത്തോ-
 ടാ ലാക്കിലേപ്പെട്ടു ധരാഭരത്തിൽ. 27

ഉത്സാഹവും ബുദ്ധിവിലാസവായ്ക്കും
 സത്സാരവേദിതപവുമൊത്ത ധീരൻ
 കത്സാർഹമാമഷ്ടഗ്രഹേശരത്താ-
 നത്സാരണചെയ്തുതിനോത്തുദ്യമേന. 28

പക്ഷങ്ങൾ പോകാതെ വിശാലവാപി-
 തകൽത്തെളിച്ചത്തിനു മാർഗ്ഗമില്ല
 വകത്തമേരും ഖലർവാഴ്കവേ ഭൂ-
 മകയ്ക്കു മംഗല്യമുദിക്കയില്ല. 29

മുഷ്കാന്തിയും മുർഖരൈ നാട്ടിൽനിന്നു
 നിഷ്കാസനം ചെയ്തതിനായ് തൃപന്ദൻ
 ഭുഷ്യാർയ്യാനാവും മുതിന്നുമൂലം
 ശുഷ്യാമോഷ്ണീനീതു വൈരിമൃദം 30

ഭൂരിപ്രതാപൻ യുവാജനനു
 പോരിൽപ്പരമാരൊടുമേകനായി
 നേരിട്ടെതിർക്കുന്നതിനുസ്രദാക്ഷ്യം
 വൈരിപ്രഹന്നാവുവഹിച്ചിടുന്നു. 31

വീരോത്തമൻ ശാത്രവസംഖമെല്ലാം
 വേരോടരുകുന്നതിനോക്കയാലേ
 ഭാരോവിധത്തിൽപ്പല വൈരികൾക്കും
 വൈരോദയം ഭൂപനൊടേറിവന്നു. 32

നാനാവിധത്തിൽക്കൂടി മുത്ത ഭുഷ്യാ-
 സ്ഥാനാശ്വരോടേല്പതിന്നു തൃപന്ദം
 ആ നാളിലൊത്തില്ല. ഗൃഹാസ്വകാരം
 വാനാളമകന്നുമജയുമല്ലോ. 33

സേനാനിയോടൊത്തതൃപാലഖാലൻ
 സേനാജനത്തെ സ്വവശത്തിലാക്കാൻ
 നാനാദിഗന്തങ്ങളിലുംനിഗ്രഹം
 മാനാകരൻ യാത്രകൾ ചെയ്യിരുന്നു. 34

ഭാഷാസ്വവേഷാദിമറച്ചു ഭൂമീ
 ഭൂഷായമാണൻ തൃപനേകനായി
 ജോഷം പ്രയാണം തുടരയൊഴും വൻ-
 ദോഷംപെടുംവൈരികൾ പിന്തുടന്നു 35

ആരദങ്ങൾതൊടുത്തുപലേ സ്ഥലങ്ങ-
 ളൊറയ്ക്കു ചുറ്റി ക്ഷിതിപൻ ചരിക്കേ
 മാറിത്തമോരോൻ ഉവായതെല്ലാം
 മാറിത്തദാ കാത്തിതു കഞ്ജനാഭൻ.

36

ഏവം ചരിക്കും സമയത്തൊരിക്ക-
 ലാ വഞ്ചിഗോത്രാഭ്യദയാത്മിബാലൻ
 ശ്രീവന്ദുക്രടീടുമൊരമ്പലത്തിൽ
 ദാവംമറച്ചെത്തി ദിനാന്ത്യയത്തിൽ.

37

തന്നാമധേയം കലരുന്ന ഭൂഭൂ-
 ലന്യാഗ്രിമൻ ചുറ്റിനപ്പേതേവം
 തന്നാൽ നിരീക്ഷിപ്പതശക്യമെന്നോ-
 ത്തന്നാശുമാന്താണധനമസ്സമിച്ചു.

38

കാശാവദാതാമലകീർത്തിബാല-
 ഭൂശാസിതാവിൻ സ്ഥിതിഭേദമപ്പോൾ
 ഭൂശാവഹംതാനിതി ചിന്തയോടും
 ഹാ ശാഖിയിൽച്ചേന്നു ഖഗങ്ങൾ ക്രുകി.

29

കാപട്ടമറങ്ങിനെ മേലിൽവായ്ക്കും
 ഭൂപപ്രതാപപ്രഭയേവമെന്നായ്
 ലോപം ഭവിക്കാതെ ലസിക്കുമന്തി-
 ദീപങ്ങൾ മുന്നേ ജനതയ്ക്കു കാട്ടി.

40

വേഷം മറച്ചുക്ഷിതിഭൂൽക്കമാരൻ
 ജോഷം പ്രവേശിച്ചിടുമമ്പലത്തിൽ
 ഭേഷംപെടും വൈരികളുടറിഞ്ഞ
 ശേഷം തദാ തത്ര വളഞ്ഞു ചുറ്റും.

41

കിട്ടീ തരംനോക്കിയ, ബാലവഞ്ചി
 രാട്ടീ സ്ഥലം വിട്ടു ജവത്തിലിപ്പോൾ
 ധൃഷ്ടയാഗ്രനാകനപരേതരാട്ടിൻ
 കൊട്ടാരമാപിച്ചു സുഖിച്ചിട്ടെട്ടെ. 42

ഉൾക്കമ്പമേകംപടിയാത്തടക്ക-
 മക്കശ്ശലന്മാരുടെ മട്ടു നോക്കി
 ധിക്കഷ്ടമെന്നോത്തു ധരേശനോടായ്
 സൽക്കമ്മിശാന്തിദപിജവയ്തുന്നോതി. 43

വല്ലാതെ ദയാശിമുഴുത്തുമെന്തെ-
 ന്നില്ലാതെ വൈരത്തൊടുമിശ്രംമാർ
 ചൊല്ലാൻ ഭൂഭൂഷണമാം വോനെ-
 കൊല്ലാനൊരുങ്ങുന്നു കടുപ്പമയ്യോ. 44

ചിന്തോമ്മിയിൽ താണിഫ വാടിടാതെ
 വൻതോലിചരുന്നതിൽ മുന്പുതന്നെ
 ഏന്തോ വിപത്തുൽക്കടമാപതിച്ചു-
 തെൻതോളിലർപ്പിച്ചു തിരിച്ചുകൊരുക. 45

ഈ വേഷമേ മാറുക തററടുത്തു
 നൈവേദ്യപാത്രം കരതാരിലേന്തി
 ധാ! വേഗമങ്ങുന്നു ജപത്തൊടും ക്ഷ്യാ-
 ദേവേന്ദ്രമുതേൻ! ശ്രമേസ്തു പോക. 46

കൂടും കൃപാസങ്കടകേതിയകതി-
 യോടും ക്ഷമാദേവന്തരച്ച വാക്യം
 കേടുണ്ടു കേൾക്കാതീലിവണ്ണമുൾപ്പു-
 വാടും ധരാഭൃന്മണി സമ്മതിച്ചു. 47

ശാന്തിദിജൻ തൻവടിവായ് നിവേദ്യ-
 മേന്തിത്തദാ തരദമുടുത്തു താനേ
 ശാന്തസ്വരം നാമജപത്തൊടും ഭൂ-
 കാന്തൻ വെളിക്കാശു കടന്നുപോയാൻ. 48

താനേവമബ്ദ്രൂപനെ യാത്രയാക്കി-
 ത്താനേ വരിച്ചാൻ മൃതിയദിജേന്ദ്രൻ
 സ്ഥാനേ സ്വമം.ജീവനെയും മൃദാനാർ
 ഭീനേസ്സിതാപ്ലിക്കു, വെടിഞ്ഞിടുന്നു. 49

പിന്നീടൊരിക്കൽ ക്ഷിതിഭൂൽക്കുമാരൻ
 മുന്നേക്കുണക്കൊട്ടു നിശ്രദ്ധമായി
 മരണപ്രകാശം വിചരിച്ചിടുമ്പോൾ
 വന്നെത്തിയടുഷ്ഠരമിത്രർ വീണ്ടും. 50

യെയാകരൻ ഭൂമിപനന്തിനേരം
 നെയ്യാറിനുള്ളക്കരതന്നിലെത്തി
 കയ്യാലെ നീന്തിപ്പഴ കേറിയപ്പോൾ
 തയ്യാറ ശത്രുക്കളുമെത്തിയൊപ്പം. 51

തൻപ്രാണരക്ഷയ്ക്കു മതത്ര നില്ക്കും
 വൻപ്ലാവുതൻ ഗഹപരമൊന്നിലേറി
 വന്യാളമബ്ദ്രൂപനൊളിച്ചുവാണു
 കിംഭാവ്യമല്ലാത്തതു മന്നിടത്തിൽ. 52

ഭൂരിപ്രകോപം പുഴതൻകരയ്ക്കായ്
 വൈരിപ്രജം തത്ര തിരക്കിയിട്ടും
 നേരിട്ടു കാണാത്തു തിരിച്ചുപോയാർ
 ശൗരരിക്കെഴും കാരുണി ചിത്രമല്ലോ. 53

കാലേ വയസ്സുണിരപത്തിമൂന്നു
 ചാലേ തികഞ്ഞുള്ള ധരമാണാളൻ
 മാലേതുമെന്ത്യേ പുതുവഞ്ചിയാത്രീ-
 പാലേരൂപട്ടത്തിൽ വിളങ്ങി വീരൻ. 54

ഏഷ്യാഗ്രാമീടമിടപ്രഭുക്ക-
 ഉഷ്യാലയാധീശർ. തുടങ്ങിയുള്ളോർ
 സ്പഷ്ടം ബഹുദോഹികളാകയാലെ
 കഷ്ടത്തിലാസ്തിന്നിതു രാജ്യഭാരം. 55

എന്നാലുമേറ്റം മതിശകതിമൂലം
 സന്നാഹവാൻ ഭൂപതി ഭൂരിയെയ്യൻ
 അന്നാക്രമിക്കും. ചലസഞ്ചയത്തെ
 വെന്നാശു ശാന്തസ്ഥിതി. പാരിനേകി. 56

വമ്പിച്ച ഭൂഭൃത്യതനായ പപ്പ-
 തമ്പിക്കുമായാളുടെ സോദരനും
 പിമ്പൽ ചലന്മാർ തുണനിലുമൂലം
 ജംഭിച്ച വഞ്ചീശപരനോടു വൈരം. 57

പ്രാജ്യപ്രഭാവം കലരുന്ന വഞ്ചി-
 രാജ്യം ചലൻ രമ്പി കരസ്ഥമാക്കാൻ
 ത്യാജ്യങ്ങളും കൈതവഭാഷണങ്ങൾ
 ശ്ലാഘ്യൻ ഗവണ്മർപ്രഭുവോടുണത്തി. 58

അപ്പന്റെ സമ്പാദ്യമഹോ സുതന്മാ-
 ക്കിപ്പയ്ക്ക ചേരപേടി കിട്ടുമെന്നായ്
 അപ്പനാകുന്ന പഴേ നടപ്പു
 തുപ്പത്തിലാകാനിടയില്ലല്ലോ.

മൽത്താതനാനംമെളളാരു-രജ്യമേൽക്കൊ-
 നൊത്താളു ഞാനെന്നറിയാമെവടക്കും
 തത്രാവകാശത്തിനു ഭോഗിനേയ-
 നോത്താശ വെക്കുന്നതു നീതിയാമോ. 60

ദുർവൃത്തനാം ഭൂപതി യഷ്ടഭീയ-
 മുവീതലം കൂടിയിനിപ്പിടിപ്പാൻ
 ഗവ്ത്തൊടും ഘാതുനിയം ചലക്കു
 സവ്ത്തിലും മോഹമുദിക്കുമല്ലോ. 61

എന്നീ വിധം വ്യാജവചസ്സുതമ്പി
 സന്നീതിമട്ടിൽ ബഹുതട്ടിവിട്ടാൻ
 ധന്യാഗ്രിമൻ ഹുണുഗണാധിരാട്ട-
 മന്നായവൻ തൻമൊഴി വിശപഡിച്ചു. 62

ദൃഷ്ടാശയന്മാർക്കു ചത്യപ്രയോഗാ-
 ലിഷ്ടാപ്തി പെട്ടെന്നുളവാകുമല്ലോ
 സ്പഷ്ടം തഥാ കൈതവലബ്ധ് ധമാമു-
 ദ്ദിഷ്ടാത്മമെന്നും നിലനില്ക്കയില്ല. 63

ചേണാന്നിടും തന്മധുരേശനാകും
 ഹുണാഗ്രിമൻ സുരിഗവണ്ണരപ്പോരും
 വേണാടിനുള്ളോരു വിവാളുമന-
 ക്ഷീണാശയൻ തീർപ്പിതിനായൊച്ചു. 64

ആർയാശയൻ സാഹൃഥ നീതിമാനാം
 കായ്സ്ഥനെത്തത്ര വഴക്കു തീർപ്പാൻ
 സൈപരം നിയോഗിച്ചിതു സുരുകൾക്കു
 സാരം ഗ്രഹിപ്പാൻ വഴിയേവമല്ലോ. 65

ഉദ്ദിഷ്ടസാധ്യത്തിനു ഹൃദയനാഥ-
 നിർദ്ദിഷ്ടനാം. മന്ത്രി മഹാഗഭീരൻ
 അദ്ദിക്കിലെത്തിത്തെളിചൊക്കെവാങ്ങാ-
 നദ്യുകതനായിട്ടു സദസ്സുണഞ്ഞാൻ. 61

സാമന്ത്യാമേരം സുപസേവനാകം
 രാമയുതം സമ്പ്രതി തന്വിമാരം
 ശ്രീമത്സദസ്സാൻ നിജേഷ്ടസിദ്ധി
 കാമം ലഭിച്ചാൻ വിവദിച്ചു വീണ്ടും. 62

വഞ്ചീശവംശം മരുമക്കളിൽ ചേച്ചു-
 ന്നുണ്ണുനതാം താവഴിയെന്നുതന്നെ
 അബാതെ രേഖാനികരങ്ങളാലേ
 നെഞ്ചിൽ സഭാനാഥനു തീർച്ചയായി. 63

ഭൂപന്റെ നേക്കാണൊരു തന്വിമാർ തൻ
 കാപട്യമേവം വിഹലത്തിലായി
 ശ്രീപത്മനാഭൻ തുണയായിനില്ക്കേ
 സപാപത്തിലും രാട്ടിനു തെരറഭിക്കാ. 64

ശീലം പിഴച്ചുള്ളൊരു ദുഷ്ടർമൂല-
 മാലസ്യമീമടുളവാകിലും താൻ
 ഭൂലക്ഷ്മിതൻ ലാളന ചെയ്തു ലോക-
 കാലംബമായ് വാണിതു വഞ്ചിരാജൻ. 70

പള്ളിച്ചലാൻള്ളൊരു പിള്ളയാമ-
 പ്പള്ളിക്കെഴും വീട്ടിലൊരിക്കൽവീരൻ
 തള്ളിച്ചു നീക്കുന്നതിനായ് നിശ്രദ്ധ-
 മുള്ളിൽ പ്രമോദത്തൊടു ചെന്നുണഞ്ഞാൻ. 71

നന്നായ് പുലിക്കുട്ടിയെന്നൽകിടാം ഞാ-
 നെന്നാക്ഖലൻ മൂന്നമുരച്ചിരുന്ന
 ഇന്നായതെങ്ങെന്നു കഥിച്ചുഭൂപ-
 നൊന്നാമതാദൃഷ്ടഗളം ഗ്രഹിച്ചാൻ. 72

പാരം കുതിച്ചാഞ്ഞു പിടിക്കിലും വൻ
 ഘോരന്റെറ കണ്ണുമലി വാളിനാലെ
 വീരൻ ക്ഷമാദത്തു മുറിച്ചു രണ്ടായ്
 വൈരം നരക്കാമരണാന്തമല്ലോ. 73

മൂർഖാഗ്രിമൻതൻ ഭൂവിണങ്ങളെല്ലാം
 സക്കാരിലേക്കായ് മുതൽകൂട്ടി വീരൻ
 സൽക്കായ് വേത്താവു ഗൃപാലനുവീ-
 ചക്രാവനം ചെയ്തു മുദാ വസിച്ചാൻ. 74

ഗോത്രാവനംചെയ്തു സമുല്പസിക്കും
 മാത്താണ്ഡവമ്കുതിപാലമുത്തിൽ
 ധൃത്താഗ്ര്യരാം തമ്പിതുടങ്ങിയുള്ളോ-
 ക്കൾത്രാസ ശല്യങ്ങൾ വളൻ വന്നു. 75

ഭർവൃത്തരഷ്ടാലയ നാഥർമരും
 ഖല്യേതരക്രോധികൾ ചേന്നൊരിക്കൽ
 സർവ്വംസഹാജാനിയെ നിഗ്രഹിപ്പാൻ
 ഗർവ്വത്തൊടും നിശ്ചയമൊന്നു ചെയ്തു. 76

ആറാട്ടിനായിട്ടു കടപ്പുറത്തേ-
 കാരാജവീരപ്രഭു പോയിടുമ്പോൾ
 ആരാലണഞ്ഞാത്തു വധിക്ക നന്നെ-
 ന്നാരൂഢഗർവ്വം ഖലർ തീർച്ചയാക്കി. 77

മുറം നിന്നുച്ചായതു തീർച്ചയാക്കി
 മറുജ്ജവർഷം വിവരം ധർമ്മപ്പാൻ
 തെറ്റൊന്നു കത്തേകി കൃതാത്മഭാവ
 മേറൊന്നടിച്ചാകു് ചലരമ്പടിച്ചു. 78

വേണ്ടാത്തൊരായോഗവിനിശ്ചയത്തെ
 പണ്ടാരമാകുന്ന വയസ്സുനേകൻ
 മിണ്ടാതെ നിന്നങ്ങിനെ കേട്ടു ഗ്രഹം
 കണ്ടാലുമദ്ദൈവ കൃപാവിചാസം. 79

ആഗസ്സുകൂടും ചലവൈരിസംഘം
 യോഗം പിരിഞ്ഞങ്ങിനെ പോയശേഷം
 വേഗം ധരാഭൃത്തിനൊടീയുദന്ത-
 ഭാഗങ്ങുളാച്ചാരണമെത്തിയോതി. 80

വാർത്താവിശേഷങ്ങൾ ധരിച്ചുവഞ്ചി-
 ഗോത്രാധിനാഥാഗ്രന്ഥി ധീരധീരൻ
 ഉൾത്രാസമെന്നേ നീജ സർവ്വസൈന്യ-
 മൊത്താണെഴുന്നള്ളിയതബ്ധിതീരം. 81

ഭംഭം ചെട്ടം വൈരികൾതൻ നിഗ്രഹാ-
 രംങ്ങേളെന്നും വിഫലത്തിലായി
 ജംപ്രഹന്താവിനൊടുഗുരൈത്യ-
 ഡിംപ്രേയോഗങ്ങൾ ഫലിപ്പതുണ്ടോ. 82

അക്കാലത്താൽ കരുണാബ്ധിയാക-
 മകാശ്യപീപൂണ്ണസുധാരചിക്ഷം-
 ധിക്കാരിവൈരിപ്രകരത്തോടേറ-
 മുൾക്കാമ്പിലന്നേറി വിരോധഭാവം. 83

നിമ്മൂലവൈരം പെടുമാക്ഖലക്ഖ-
 ജ്ജൻമുലനാശത്തിനുവേണ്ടതെല്ലാം
 നിമ്മായമോർത്തമ്പൊടു നാഗർകോവിൽ
 നന്ദേടമേൽ വാണിതൊരിക്കൽ മന്നൻ. 84

തൻപാർശ്വപ്രഭുവിൽ ഖലനായ പപ്പു-
 തമ്പിപ്രവീരന്റെ സമാഗമത്തെ
 മുന്ധേ സമീക്ഷിച്ചു സമത്വനാ ഭൂ-
 ജംഭാരി പാർശ്വസ്ഥരൊടിതമമോതി. 85

മുട്ടാളനാം തമ്പി മദാസ്യദ്ധുലി
 കൊട്ടാരമിങ്ങേറിയിതാ വരുന്ന
 കൂട്ടാളിമാരും സഹജാതനും ഭീ
 കാട്ടാതെ പിന്മുതലായി നിൽപ്പു. 86

വീരാണൊരതമ്പിയെ നിങ്ങളിങ്ങ
 കേറാനയച്ചീടരുതേതുകൊണ്ടും
 ചോരാദരത്തോടുമശിപ്പതിന്റെ
 കൂറാശുകാണിക്കുക നിങ്ങളില്ലോരും. 87

പെട്ടെന്നു യുഷ്ടം തടയേണ്ടതിന്നു
 വെട്ടൊന്നു വന്നീടിലുമില്ല ദോഷം
 ആട്ടേ ഗമിച്ചീടുക മഞ്ചഭ്രവിൻ
 ചോട്ടിൽപ്പരം സ്വൈര്യമൊടവസിക്കാം. 88

ഭൂവാസവൻതൻമൊഴി കേട്ടുവേഗം
 ദൈവമാരികന്മാരുമതേവിധത്തിൽ
 ആചാരമെന്നായ് വിടവാങ്ങി ചോട്ടി-
 ലാവാരസവും ചെയ്തിതു സജ്ജരായി. 89

മുഖയാഗ്രഭാഗത്തിലിടുന്നഞ്ഞിടാനായ്
 പഞ്ചാസ്യവീര്യത്തെൊടുതമ്പിതാനേ
 അഞ്ചാതെയെത്തും സമയത്തവന്റെ
 വൻചാപലം ഭൃത്യരുടൻ തടഞ്ഞാർ.

എന്നെത്തടഞ്ഞീടുകയോ ഭടന്മാ-
 രെന്നേറിടും വാശിയൊടാക്കുമുഖി
 ചെന്നേറിടുമ്പോൾ ഭടവീരഖരംഗ-
 മൊന്നേറുക കണ്ണത്തിലവൻ പതിച്ചു.

ജ്യേഷ്ഠന്റെ ഭൃഷ്യാലവധം സമീക്ഷി-
 ച്ചോഷ്ടുങ്ങൾ അട്ടോടു കടിച്ചമത്തി
 ധൃഷ്ടാഗ്രനാം സോദരനായ തമ്പി
 പെട്ടെന്നകത്തമ്പൊടു ചാടിവീണു.

കാളുന്നകോപത്തൊടു കയ്യിലഗ്ര-
 വാളും ധരിച്ചാഭടരജവത്തിൽ
 പാളിച്ചു ഭൂതത്തിലകുറി ഭൂഭൂൽ-
 പാളിക്കധീശനുടെ മുന്നിലെത്തി.

താനേതുമോക്കാതെ ജവത്തിലഗ്ര-
 സ്ഥാനേ കുടന്നങ്ങിനെ വാളുമോങ്ങി
 ആ നേക്കുനില്ക്കും രിപ്പവിൽലരിശ്രീ-
 ജാനിക്കുതെല്ലും ഭീയമേശിയില്ല.

വെട്ടുന്നൊരാ ഭർമ്മതി തന്റെ വാള-
 തട്ടിത്തുലാത്തിൽ തരസാ തടഞ്ഞു
 അട്ടോടു പിന്നീടുമവൻ പ്രകാശം
 തട്ടുന്ന വാളോങ്ങിയടുത്തണഞ്ഞു.

ധീരൻ ധരാജാനി ചൊടിച്ചു ശത്രു-
 വീരന്റെ വാളൊത്തൊരു നീണ്ടകൈയും
 ശൂരൻ മുറിച്ചിട്ടുപഹാരമാക്കി-
 ബ്രഹ്മംഗഭേദവിക്രമ തൽശിരസ്സും. 96

അദ്രിക്കിലാ ഭൃഷ്ടരൊടൊത്തുവന്ന
 മുർദ്ദിഷ്ടയോഗാഹരായവർക്കും
 മർദ്ദിക്കജീവക്ഷയമേകിയേററ-
 മുദപിന്നരായിച്ചിലർ തോറുമണി. 97

അഷ്ടാലയാധീശർ തുടങ്ങിയോരെ
 യൊട്ടാകവേ വെന്നു പരാക്രമത്താൽ
 ശിഷ്ടാവനോദ്യുക്തനീളാമണാള-
 നെട്ടാശകൾക്കും നിജകീർത്തി ചാർത്തി. 98

കാലക്രമംകൊണ്ടു തെളിഞ്ഞ വഞ്ചി-
 ഭൂലക്ഷ്മിയാളിൽജജളബാധ നീക്കി
 മാലപ്ലമേപ്ലൊതെ മഹാമഹീഭൂ-
 ന്മാലയ്ക്കു മുക്താമണിവാണു സൗഖ്യം. 99

ശത്രുക്കൾതൻധീകൃതി നീക്കിയാത്മ-
 മിത്രങ്ങളിൽ പ്രീതി വളർത്തിയേവം
 ഗോത്രയ്ക്കു ധീശൻ നിവസിച്ചു നീതി-
 ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ ദൃഷ്ടി പിഴച്ചിടാതെ. 100

ശ്രീ തിരുമെന്നാകിലുമാത്മരാജ്യ-
 മേതും വലിപ്പം കലരാത്തതെന്നായ്
 സ്മിതപ്രതാപൻ ഗുപനോത്തു മരമു
 ഭൂതനിലും കൈതുകിയായ് ഭവിച്ചു. 101

അന്യകൾക്കും രാജ്യവുമസ്തുഗജം
ജന്മത്തിലേപ്പെട്ടു പിടിച്ചുകൊണ്ട്
ധന്യൻ ധരാപാലനറച്ചു വീര-
നെന്നും ശ്രമിക്കുന്നു നിജോന്നതിക്കായ്.

ദേശീയഗണാട്ടിൻ പ്രളതന്റെറ ബുദ്ധി-
മോശത്തിനാലപ്പൊഴുതല്ലവീർണ്ണൻ
കായങ്കുളകുളാപകലത്തിൽനിന്നും
ഞായവെടാതുളളൊരു ദത്തെടുത്താൻ.

ആ വാൽകേട്ടാശ്രു ചൊടിച്ചു വഞ്ചി-
ഭൂവാസവൻ യുദ്ധവിദഗ്ദ്ധനപ്പോൾ
ശ്രീവാച്ചിടും കൊല്ലമരാതിപത്മ-
ജൈവാതുകൻ ചെന്നു പിടിച്ചുകുടി.

പിന്നീടുത്തുളളൊരു രാജ്യവും ശ്രീ
ചിന്നീടുമാകുളാപതി കയ്യടക്കി
ഇന്നീജഗത്തിൽ കരേശക്തിമൂലം
വന്നീടുമേവർക്കുമഭംഗഭോഗ്യം.

സപായത്തമാക്കിപ്പലരാജ്യവും ഭൂ-
ജായയ്ക്കു പെട്ടെന്നഭിവൃദ്ധി കൂട്ടി
കായംകുളകുളാപനൊടാജി ചെയ്യാൻ
ന്യായസ്വനാം ഭൂപതി കോപ്പുകൂട്ടി.

അന്നാളുമോ കച്ചവടത്തിനായി
വന്നിങ്ങുപാർക്കുന്നൊരു ഡച്ചുകാരും
തന്നാഥനാകുന്ന ഗവണ്ണരും ധീ-
ചിന്നൊരാ മന്നനിൽ വൈരമാൻ.

മുട്ടാച്ചാകന്നൊരു ഡച്ചുകാർത്തൻ
 പാട്ടുളമൊന്നിച്ചു കളച്ചുലെത്തി
 ധൃഷ്ടാഗ്രഹം ഭൂപദേശം തീ-
 മുട്ടാതെ യുദ്ധത്തിനു ചെന്നെത്തിത്തു. 108

വഞ്ചിക്കുമാളൽബ് ഭേദരോടെതിർത്തു
 നെഞ്ചിൽബ് ഭയം പൂണ്ടു ഡച്ചുസൈന്യം
 കിഞ്ചിൽ സപജീവപ്രിയമോടുമഞ്ചീ
 വഞ്ചിച്ചിടാ ഭേദതരെയബ് ജനാഭൻ. 109

കായംകളകുപ്പതി യുദ്ധഭൂമിയിൽ
 കായം തളന്നാശു മടങ്ങിയോടി
 ഭൂയിച്ചുയാം വഞ്ചിപകീർത്തിമഞ്ചിൽ
 പ്ലായുന്നതിൻ മട്ടവന്നു കാട്ടി. 110

സാമന്ത്യശെര്യൂർഭികൾ മുത്തിമതരാം
 രാമയനാകം ജുവാസുധീരൻ
 ഭീമപ്രഭാവത്തൊടു പോരിലെല്ലാം
 ഭൂമീദ്രനെന്നും തുണയായി നിന്നു. 111

ആ മട്ടു മറും പലരാജ്യമകുപ്പാ-
 സോമൻ രണത്തിൽ സപവശത്തിലാക്കി
 പുമങ്കതൻ മുഗ്ധകൃപാകടാക്ഷ-
 ഘോരം കലൻജുവന്നെന്തസാജ്യം. 112

കൂടും രസത്തൊടു പരമാല-
 ങ്ങാടും ക്ഷമാജാനി പിടിച്ചുകുടി
 ഇർട്ടറഭൂവിസ് തൃതിയിത്തരത്തിൽ
 പ്ലാടുജുവണ്ണ പലമട്ടുകൂട്ടി. 118

തന്നാടിനീ മട്ടഭിവൃദ്ധിഭൂപൻ
 തന്നാൽ നടക്കും പടിയങ്ങളുക്തി
 എന്നാകിലും ദമ്ബമത്തഭാവം
 ധന്യാഗ്രിമനേതുമുദിച്ചതില്ല. 114

പാരിച്ച ഭൂവിസ്തുതി കീർത്തിമാല
 പാരിൽപ്രകാശം വിശദീഭവിച്ചു.
 പോരിൽ പ്രവീണൻ പ്രഭുശക്തനെന്ന
 പേരിന്നസാക്ഷാദവകാശിയായി. 115

ഇക്കാര്യം സംസാരിച്ചി നമുക്കു സാക്ഷാൽ
 ചിൽക്കാതലാകുന്ന സരോജനാഭൻ
 ഉൾക്കാമ്പലിഞ്ഞങ്ങളു തുണയ്ക്കുകൊണ്ടാ-
 ണിക്കാലമുണ്ടായതു തക്കമില്ല. 116

എന്നോത്തുധന്യൻ ധരണീന്ദ്രമെഴുലി
 കന്നിച്ചിടും ഭക്തിയൊടമ്പലത്തിൽ
 ചെന്നബ്ജനാഭന്റെ പദാംബുജത്തിൽ
 നന്ദ്രാ സമർപ്പിച്ചിതു തന്റെ രാജ്യം. 117

ഭൂപ്രവീരൻ കുലദൈവമാകും
 ശ്രീപത്മനാഭന്റെ നടയ്ക്കലായി
 സർവ്വപദാനത്തിനു ലക്ഷ്യമായി-
 ഗ്ഗ്വം വെടിഞ്ഞിട്ടുടവാളുവെച്ചു. 118

കൃഷ്ണപഥ ശ്രീശവേൽകുടാക്ഷ
 ലേശാന്തിയാമെന്നെ മുക്കുൻ വിഷ്ണോ!
 ആശാനുകൂലം തുണച്ചെങ്കിൽ നീ താൻ
 ഭൂശാസനം ചെയ്യുക ഭീനബന്ധോ! 119

എന്തുകൂടം ഞാൻ ക്ഷിതിലോഭിമർത്യ
 ക്ഷണം വൃഥാ ഭൂരി വരത്തിയല്ലോ
 ചിന്തിച്ചിടുമ്പോളവയെൻഹൃദന്തം
 ചെന്തിയിൽ നീറംപടി വെന്തിടുന്നു. 120

കാരുണ്യസിന്ധോ കലഹോദ്യമത്തിൽ
 പ്ലാഷ്യവാൻ ഞാൻ പല ഞെറുചെയ്തേൻ
 ഭാരവെച്ചിന്നായതിനൊക്കെ വെറു
 പേരുള്ളതോ ശിക്ഷ നമുക്കുദിപ്പു 121

ഭീയേതുകൊണ്ടും വളരുന്ന നിത്യം
 നീയേ നമുക്കാരായമാർത്ഥന്യോ!
 കായേന വാചാ മനസാപി വീണ്ടു-
 മീയേഴ ചെയ്യും പിഴ നീ പൊറുക്ക. 122

ഇത രാജ്യവും നമ്മെയുമത്രമാത്രം
 പോരാ ഭവാൻ മൽക്കുലവും കൃപാലോ!
 പാരാകവേ വാർദ്ധിയിൽ മുങ്ങുവോളം
 വാരാശിശായിൻ! പരിരക്ഷ ചെയ്യ. 123

ഇതമടുമ്പോഴൊക്കലമാത്തഭക്തി-
 പ്രേമത്തൊടും വാഴ്ത്തി മുദാവണങ്ങി
 ആ മന്നനംഭോരഹനാഭോസ-
 നാമതെയന്നാർ മുതലേറുവങ്ങി. 124

ഇന്നും തദീയാനപയജാതരല്ലോ-
 മുനിഭ്രമോദാൽ ഹരിദാസഭാവം
 അന്യർക്കു ചേരാത്തൊരു ചിഹ്നമായി-
 ലാമ്പ്യതപമോദേറു വരുന്നവല്ലോ. 125

മാന്താണുവമ്മക്ഷിതിജാനീനീതി
 ശാസ്ത്രാഖ്യാനകരകണ്ട ധീരൻ
 ഗോത്രാവനംചെയ്തു മുരാരിഭക്തി-
 സുത്രാവലംബത്തൊടു സൂക്ഷ്മബുദ്ധി. 126

വന്ദൻ ക്ഷമാജാനി മഹാനഭാവ-
 നന്ദത്തിമൂന്നായ വയസ്സിൽ വിജ്ഞൻ
 സമ്പൽക്കുടുംബാഭിയെ വിട്ടുകേതി
 സമ്പന്നനാപിച്ചിതു നാകലോകം. 127

വ്യാഖ്യാനം.

1-ാം ശ്ലോകം. ഒന്നാം ശ്ലോകംകൊണ്ട് ഈ കഥാനായകനായ മാന്താണഡവർ മഹാരാജാവിനേയും മാന്താണഡശബ്ദംകൊണ്ട് സൃഷ്ടി നേയും ഗുണസാമ്യത്താൽ കവി ശ്ലേഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ആശിസ്സു്, നമസ്കൃത, വസ്തുനിർദ്ദേശം ഈ മൂന്നു വിധത്തിലാണ് ഒരു കഥയുടെ മംഗലാചരണം ചെയ്യുന്നതു്. ഇതിൽ ആശിസ്സാകുന്നു.

പദാർത്ഥം.

പാത്തട്ടു് = ഭൂമി. കരശക്തി = രാജപക്ഷത്തിൽ ബാഹുബലമെന്നും, സൃഷ്ടിപക്ഷത്തിൽ രശ്മിബാഹുല്യമെന്നും. അക്ഷതാഭൻ = രാജപക്ഷത്തിൽ നാശത്തോടുകൂടാത്ത ശോഭയോടുകൂടിയവനെന്നും, സൃഷ്ടിപക്ഷത്തിൽ നാശത്തോടുകൂടാത്ത കാന്തിമാനെന്നും. ജഡബാധനീക്കി = ജഡന്മാരുടെ ബാധ. ജഡന്മാർ = മൃഗന്മാർ. ബാധ = ഉപദ്രവം. നീക്കക = മാറുക. സൃഷ്ടിപക്ഷത്തിൽ ജഡം = തണുപ്പു്. ബാധ = ഉപദ്രവം. മൂത്തപ്രതാപത്തോടും = മൂത്തമായിരിക്കുന്ന പ്രതാപത്തോടുകൂടെ. മൂത്തം = മൂത്തിയായിട്ടുള്ളതു്. മൂത്തി = സ്വപത്രവം. പ്രതാപം = രാജപക്ഷത്തിൽ പ്രാഭവമെന്നും, സൃഷ്ടിപക്ഷത്തിൽ ദൃഢ എന്നും. മാനം = സൃഷ്ടിപക്ഷത്തിൽ ആകാശം, രാജപക്ഷത്തിൽ ഉയന്ന സ്ഥാനം. മാന്താണഡഭേവൻ = മാന്താണഡവർ രാജാവെന്നും, സൃഷ്ടിനെന്നും, വിജയിക്കുക = ന്യായംകൽക്കഷണ വർഷിക്കുക. സന്ധോൽക്കഷണം = എല്ലാറ്റിലുംവെച്ചു ഉൽക്കഷണം. വർഷിക്കുക = സ്ഥിതിചെയ്യുക.

ശ്ലോകം 2. കാരായുധനും മുനീന്ദ്രവീരൻ = കാരമാകുന്ന ആയുധത്തോടുകൂടിയ മുനീന്ദ്രവീരൻ. കാരം = കോടാലി. മുനീന്ദ്രവീരൻ = മുനിശ്രേഷ്ഠൻ; പരശുരാമൻ എന്നു സാരം. വീനിന്ദിക്കുക = വിശേഷണ നിന്ദിക്കുക. കേരളം = മലയാളം. ചാരുപ്രകാശം = മനോഹരമായ ഉയർച്ച. മൂലം = അടിസ്ഥാനം, (മേതുവെന്നും). ശ്രീ = ഐശ്വര്യമെന്നും, ശോഭ എന്നും. വേണാടു് = തിരുവിതാംകൂർരാജ്യം.

ശ്ലോകം 3. തുംഗങ്ങൾ=ഉയർന്നവ: സരിക്തണങ്ങൾ=നദീപുറങ്ങൾ; ആരകൾ എന്നു സാരം. ഭൂഷണി=ഭൂമി. ഉച്ചനീലം=ഉയർന്നതും താഴ്ന്നതുമായ നില. സംഗം=ചേർച്ച.

ശ്ലോകം 4. താമരകം=മഹാലക്ഷ്മി. തനയം=മകൾ. കേളിക്കം=കേളിക്കവാൻ. ഈ മഞ്ജുഭക്ഷാണി=ഈ നല്ല ഭൂമി. മനോജ്ഞാ=മനോഹരം; പ്രേമം=വാത്സല്യം. അംഭോധി=സമൃദ്ധം. മുഴലകം=വരകം.

ശ്ലോകം 5. ഭൂകല്പസ്വലം=ഭൂമിയിലെ കല്പകവൃക്ഷം. ധരിത്രി=ഭൂമി. ആകല്പം=ആരേണം. നിസ്സല്പം=തുല്യമില്ലാത്തത്. കേരളലം=തെങ്ങിൻകൂട്ടം. പുഗം=അടയ്ക്കാമരം. മനോജ്ഞരംഭം=നല്ല വാക്കൾ. മാകന്ദവൃക്ഷങ്ങൾ=മാവുകൾ. വൃന്ദം=കൂട്ടം. ഉല്ലസിക്കകം=ശ്രീകൈകം.

ശ്ലോകം 6. ഭൂഭാമിനി=ഭൂമിയാകുന്ന ഭാമിനി. (ഭാമിനി=വശേഷസ്ത്രീ) പ്രീഹിലതകൾ=പ്രീഹികളുടെ ലതകൾ. പ്രീഹികൾ=രേല്ല്യം, യവം മുതലായ ധാന്യങ്ങൾ. ലതകൾ=വള്ളികൾ. വിതാനം=അലങ്കാരം.

ശ്ലോകം 7. ക്ഷേമം=ഭൃഷ്ടിക്കാദികളില്ലാതെ. ആ ഭൂവു=തിരുവിതാംകൂർ. അനന്തദഗഹം=തിരുവനന്തപുരം. നാമം=പേര്. അമഞ്ജുശോഭം=മനോഹരമായ ശോഭയാഴ്ചകൂടിയത്. നാമധാമം=സ്വപ്നം. പ്രതിലേഖം=ചിത്രം.

ശ്ലോകം 8. ആപത്തുദിക്കാതെ=ആപത്തുണ്ടാകാതെ. ഭൂവം=ഭൂമിയെ. ഭരിക്കുക=രക്ഷിക്കുക. ഭൂവാലർ=രാജാക്കന്മാർ. ശ്രീവരനാഭൻ=പത്മനാഭസ്വാമി. സ്വയം=തന്നെത്താൻ. സ്വപാപം=ഉറക്കം. രത്രം=അവിടെ (തിരുവനന്തപുരത്ത്). ശയിക്കുക=കിടക്കുക.

ശ്ലോകം 9. തുംഗങ്ങൾ=ഉയർന്നവ, തൽപ്പുരോഗാപുരം=തൽപ്പുരത്തിന്റെ ഗോപുരം. തൽപ്പുരം=ആ പുരം. തുംഗങ്ങൾ=കൊടുമുടകൾ (ഉയർന്ന ഭാഗങ്ങൾ). നാകം=സ്വപ്നം. മേഘമാഗ്ഗഭംഗം=മേഘമാഗ്ഗത്തിന്റെ ഭംഗം. മേഘമാഗ്ഗം=മേഘങ്ങളുടെ സഞ്ചാരവഴി. ഭംഗം=തടസ്സം.

ശ്ലോകം 10. ഭൂവാസവാഗരം=ഭൂവാസവന്റെ ആഗാരം. ഭൂവാസവൻ=ഭൂമീന്ദ്രൻ. ആഗാരം=വേനം. അണയുക=പ്രാപിക്കുക. വിഷ്ണുസേവാർത്ഥം=വിഷ്ണുസേവയെ അർത്ഥിക്കുന്നത്. സ്വർഗ്ഗസരിതൃത്വം=ദേവമംഗം. ഭാവാനുകൂലം=ഭാവത്തിനനുക്രമമായിട്ടുള്ളത്. കൃപാത്താടകൂടിയെന്നും. ദിവ്യശ്രീവാരി=മുണ്ഡരീരം. പത്മരീരം=പത്മരീരം ക്കളാ.

ശ്ലോകം 11. ശ്രീകൊണ്ടൽവണ്ണൻ=ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി, ശ്രീകണ്ഠശൈലം=ശ്രീകണ്ഠന്റെ ശൈലം. (കൈലാസപർവ്വതം) അന്യോകം=ശോഭയോടുകൂടെ. നൃപാലസേവം=രാജമന്ദിരം.

ശ്ലോകം 12. നിസ്തുലം=തുല്യമില്ലാത്തത്. സർവ്വവസ്തുക്കൾ=എല്ലാ സാധനങ്ങൾ. ശാലം=വീട്. തത്തുല്യനാമം=ശാലയാടു തുല്യമായ നാമം. (ചാല എന്നർത്ഥം.) ആചണം=കമ്പോളം. ശ്രീ=സമ്പത്തു്. മെത്തം=വർദ്ധിക്കും.

ശ്ലോകം 13. പത്മയാമല്ലളിക്കരംഗാക്ഷി=മുഹൂർത്തകൃഷ്ണയാകുന്ന ശ്രീ, അലക്ഷ്യം=ലക്ഷ്യംകൂടാതെ.

ശ്ലോകം 14. ദക്ഷതപം=സാമർത്ഥ്യം. അക്ഷയം=ക്ഷയരഹിതം. മുത്തം=സന്തോഷം. ഏകസംഘം=എട്ടരയോഗക്കാരുടെ ഒരു യോഗം. ഭൂക്ഷിപ്പുരം=രാജധാനി.

ശ്ലോകം 15. ധൃഷ്ടാഗ്രൻ=ദ്രാഗ്രന്മാർ. ഇഷ്ടാനുകൂലം=ഇഷ്ടത്തിനനുസരിച്ചു. സ്വവരം=സ്വാധീനം. പുഷ്ടാദരം=ബഹുമാനത്തോടുകൂടി. കായുരം=ക്ഷേത്രകായുങ്ങൾ. അഷ്ടാലയാധീശന്മാർ=എട്ടുവീടന്മാർ.

ശ്ലോകം 16. ഉദ്ദിഷ്ടം=ഉദ്ദേശം. നിർദ്ദിഷ്ടന്മാർ=കല്പിക്കപ്പെട്ടവർ. മർദ്ദിക്കുക=ഉപദ്രവിക്കുക. മന്ത്യാവലി=മനഃശ്ചക്രം. സ്വതന്ത്രം=സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുകൂടിയവർ. അഭിഷ്ക്തം=തിരുവനന്തപുരം.

ശ്ലോകം 17. ഭൂപ്രഭാവം=രാജാവിന്റെ പ്രഭാവം. പ്രഭാവം=ശക്തി. കാപട്യം=കവടസ്വഭാവം. ധൃതസംഘം=മൂർഖന്മാരുടെ സംഘം (എട്ടുവീടന്മാർ). ധർമ്മലോപം=ധർമ്മക്ഷയം. അക്കാശ്യപി=അഭൂമി (തിരുവിതാംകൂർ.)

ശ്ലോകം 19. മുട്ടിക്കുക=മുടക്കുക. പുണ്യക്രിയ=നൈവേദ്യമുതലായ പുണ്യകർമ്മങ്ങൾ. തട്ടിക്കുക=ബലാൽക്കാരമായി കയ്യടക്കുക. സാധുദ്രവിംഗം=സജ്ജനങ്ങളുടെ സമ്പത്തു്. പാമ്പർ=വഴിപോക്കർ.

ശ്ലോകം 20. ശിഷ്യാഗ്രിമൻ=ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠൻ. ഭൂപതി=രാജാവു്, ഉപഹാരം=കാഴ്ചദ്രവ്യം. ഷഷ്ഠാശയന്മാർ=ഷഷ്ഠമനസ്സോടുകൂടിയവർ. സ്രഷ്ടാവു്=ബ്രഹ്മാവു്. വിരചിക്കുക=ഉണ്ടാക്കുക.

ശ്ലോകം 21. ആദിത്യവർമ്മാഭിധൻ=ആദിത്യവർമ്മാവു് ഏകപേരോടുകൂടിയവൻ. ഭൂപൻ=രാജാവു്. ആ ഭംഭവാനാർ=ഭംഭോടു കൂടിയ എട്ടുവീടന്മാർ. ഭംഭു്=ഗർവ്വം. ഹനിക്കുക=കൊല്ലുക.

ശ്ലോകം 22. ഉമയമ്മമഹാരാജ്ഞിയുടെ മക്കളായ അരുകൊച്ചുതമ്പുരാക്കന്മാരെ കളിപ്പാൻകളത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി എടുവാനാരിൽ ഒരുവനായ രാമനാമത്തിൽപിള്ള മുക്കിക്കൊന്നതിന്റെ ഉൾശ്ലോകംകൊണ്ടു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോകം 23. ഇത്യാദി=ഇതിനുമുമ്പു് പറഞ്ഞപ്രകാരം. മന്ദകലം=മനഃശ്യാവർഗ്ഗം. അത്യാഹിതം=ആപത്തു്. വിവിധാപചക്രതൃത്തോടു=വിവിധങ്ങളായ അപചാരകൃത്യങ്ങളോടു്. വിവിങ്ങളും=പലവിധങ്ങൾ. അപചാരകൃത്യങ്ങൾ=നീചപ്രവൃത്തികൾ. തിത്തുവാഴ്കുക=പുളച്ചു നടക്കുക.

ശ്ലോകം 24. അക്കൂട്ടർ=എട്ടുവീടന്മാർ. ഷഷ്ഠതമസ്സുകൾ=ഒന്നാമതായ തമസ്സുകൾ. ഷഷ്ഠന്മാർ=ഒട്ടരൂത്തശീലന്മാർ. തമസ്സുകൾ=ഇരുകൾ. (തമോഗുണത്തോടു കൂടിയവർ). ഷഷ്ഠാലം=ചീത്തക്കുലം. നിശ്ചയം=രാത്രിയുടെ അപസാനം. അന്തം=നാശം. ഉദിക്കുക=ജ്വലിക്കുക. മാത്താണ്ഡവർമ്മാഭിധഭൂപഭാസപാൻ=മാത്താണ്ഡവർമ്മാവകഭൂപഭാസപാൻ. ഭാസപാൻ=സൂര്യൻ.

ശ്ലോകം 25. ശാസ്ത്രപ്രകാരം=ശാസ്ത്രത്തെ അനുസരിച്ചു്. പ്രഥമകീർത്തി. തൽക്ഷാരപ്രകാരം=പ്രകൃതിപ്രഭാവം=ക്ഷാരപ്രകാരം നേടിയവായിട്ടു ഉണ്ടായ പ്രകൃതിപ്രഭാവത്തോടുകൂടിയതു്. ക്ഷാരപ്രകാരം=പ്രകൃതിപ്രകാരം. പ്രകൃതിപ്രഭാവം=പ്രകൃതിയുടെ പ്രഭാവം. പ്രകൃതിസ്വതസ്സിലുമായിട്ടുള്ളതു്. ഗാത്രം=ശരീരം. ജൈത്രസ്വഭാവൻ=ജയിതൻ.

ശ്ലോകം 26. ക്ഷോണിക് = ഭൂമിക്. അലങ്കാരം = ആഭാണം. ചിന്താമാണിക്യം = ചിന്താരത്നം. അർത്ഥി = യാചകൻ. വദാന്യരൂപം = വദാന്യമാകുന്ന രൂപത്തോടുകൂടിയവൻ. വദാന്യം = ദാനശീലം. വാണിക് = വാക്കിൻ. കേളീകളയൗതസൗയം = കേളിക്കു കളമായും ധൗതമായും ഇരിക്കുന്ന സൗയം. കേളീ = കളി. കളം = മനോഹരം. ധൗതം = ശുഭം. സൗയം = ഭവനം. സരസ്വതീനിലയനമെന്നു സാരം. കലാവാൻ = കലയോടുകൂടിയവൻ. വസുധാസുധാംശു = വസുധയിലെ സുധാംശു. വസുധാ = ഭൂമി. സുധാംശു = ചന്ദ്രൻ.

ശ്ലോകം 27. ഇക്ഷ്യാപാലൻ = ഈ രാജാവു്. ധര = ഭൂമി. ദൈന്യം = ഭീനാവസ്ഥ. മാതൃലൻ = അമ്മാവൻ. ധരാഭരം = രാജ്യഭാരം.

ശ്ലോകം 28. ബുദ്ധിവിലാസവാസ്തു = ബുദ്ധിവിലാസത്തിന്റെ വാസ്തു. ബുദ്ധിവിലാസം = ബുദ്ധിയുടെ വിലാസം. സത്സാരവേദിതപം = നല്ലതിനെ അറിയുവാനുള്ള ശക്തി. ധീരൻ = വിദ്വാൻ. കത്സാർഹന്മാർ = നിന്ദാർഹന്മാർ. അഷ്ടഗൃഹേശർ = എട്ടുവീടന്മാർ. ഉത്സാരണം ചെയ്യുക = മാറിക്കളയുക.

ശ്ലോകം 29. പകം = ചളി. വിശാലവാപി = വിശാലമായിട്ടുള്ള കളം. തെളിച്ചം = പ്രകാശം. മാഗ്ഗം = വഴി. വക്ത്രം = നീചരപം. ഖലർ = ദുഷ്ടർ. ഭൂമക = ഭൂലക്ഷ്മി. മംഗല്യം = മംഗളം.

ശ്ലോകം 30. മുഷ്ട് = ക്രൂരത. മൂർഖന്മാർ = ദുഷ്ടന്മാർ. നിഷ്യാസനം ചെയ്യുക = ആട്ടിക്കളയുക. ദുഷ്ടായുഹന്താവു് = ദുഷ്ടാരികളുടെ ഹന്താവു്. ദുഷ്ടാരികൾ = ദുഷ്ടന്മാർ. ഹന്താവു = നശിപ്പിക്കുവൻ. ശുഷ്യാഭം = ശുഷ്കമായ അഭയോടുകൂടിയതു്. ശുഷ്കം = ഉണങ്ങി വരണ്ടതു്. ആഭോ = ശോഭ. വൈരിവൃന്ദം = ശത്രുക്കൾ.

ശ്ലോകം 31. ഭൂരിപ്രതാപൻ = വളരെ പ്രതാപത്തോടുകൂടിയവൻ. യുവരാജാവു = ഇളയരാജാവു്. ചോരിൽ = യുദ്ധത്തിൽ. പരന്മാർ = ശത്രുക്കൾ. ഏകൻ = ഒറ്റയ്ക്കു്. നേരിട്ടെതിർക്കുന്നതിൻ = നേരിട്ടു നില്ക്കുന്നതിൻ. അസ്രദാക്ഷ്യം = അസ്രപ്രയോഗത്തിലുള്ള ദാക്ഷ്യം. ദാക്ഷ്യം = സാമർത്ഥ്യം. വൈരിപ്രഹന്താവു് = വൈരികളുടെ പ്രഹന്താവു്. വൈരികൾ = ശത്രുക്കൾ. പ്രഹന്താവു് = പ്രകഷേണ ഹനിക്കുന്നവൻ. വഹിക്കുക = കൈക്കൊള്ളുക.

ശ്ലോകം 32. വീരോക്തിമന്ദം വീരഭ്രൂഷ്മൽ. ശക്ത്രവസംചരം =
തൃക്കളാട കൂട്ടം. വൈഭോഭയം = വിരോധോഭയം.

ശ്ലോകം 33. നാനാവിധം = പലവിധം. കടിമൂത്ത ഭൃഷ്ടസ്ഥാനാ-
സ്ഥിരം = കള്ള കടിയനാരായ ഭൃഷ്ടപ്രചീണികൾ. ഗൃഹാസകാരം = ഗൃഹ
ത്തിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള അന്ധകാരം. വാനാളം = ആകാശത്തിൽ പ്രകാശി-
ക്കുന്നു. അർക്കം = സൂര്യൻ. അജയം = ജയിക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തത്.

ശ്ലോകം 34. സേനാനി = സുബ്രഹ്മണ്യൻ. നവാലബ്ധാലം =
യുവരാജാവ്. സേനാജനം = ഭടജനം. സ്വരം = സ്വായീനം. നാനാ-
ഭിഗ്നങ്ങൾ = നാനാഭിക്ഷകൾ. നിജസ്വം = സ്വകാര്യമായിട്ട്. മാനാ-
കരൻ = ബഹുമാന്യൻ.

ശ്ലോകം 35. ഭാഷാസ്വരേഷാദി = ഭാഷയും അൻ വേഷവും
മറവും. ഭൂമിഭൂഷായമാണൻ = ഭൂമിക്കു ആഭരണമായിട്ടുള്ളവൻ. ജോഷം =
ജ്വലം. പ്രയാണം = യാത്ര. ഭോഷം = ശത്രുപം.

ശ്ലോകം 37. ഏവം ചരിക്കാ സമയത്തിൽ = ഇപ്രകാരം സഞ്ച-
രിക്കുവാൻ. വഞ്ചിഗോത്രാഭ്യേയാത്മി = വഞ്ചിഗോത്രാഭ്യേയാത്മിനെ
അർത്ഥിക്കുന്നവൻ. വഞ്ചിഗോത്രം = വഞ്ചിഭൂമി. അഭ്യേയം = ഉൽക്കർഷം.
അർത്ഥിക്കുക = ആഗ്രഹിക്കുക. ബാലൻ = യുവരാജാവ്. ശ്രീവത്സ്യം = സമ്പ-
ന്നുള്ള. ഭാവം മറക്കുക = ഭാഷാവേഷാദികൾ മറക്കുക. ദിനാന്ത്യം =
ദിവസാവസാനം.

ശ്ലോകം 38. തന്നാമധേയം = തന്റെ പേർ. ഭൂഭൂഷന്യാഗ്രിമൻ =
ശ്രേഷ്ഠനായ യുവരാജാവ്. നിരീക്ഷിക്കുക = കാണുക. അശക്യം = ശ-
ക്തിയില്ലായ്മ. ആതു = വേഗം. മാന്താണയൻ = സൂര്യൻ.

ശ്ലോകം 39. കാശാവദാതാമലകീർത്തി = കാശംപോലെ അവ-
ദാനമായും അമലമായും ഇരിക്കുന്ന കീർത്തിയോടുകൂടിയവൻ. കാശം =
ആറ്റുഭാഗ്. അവദാതം = വെളുപ്പ്. അമലം = നിമ്ബലം. കീർത്തി = യശസ്സ്;
ബാലഭൂശാസിതാവ് = യുവരാജാവ്. സ്ഥിതിഭേദം = അവസ്ഥാഭേദം. ശ്ലേ-
ശാവഹം = ദുഃഖജനകം; ശാഖി = വൃക്ഷം; ഖഗണ്ഡം = പക്ഷികൾ.
കൂകം = ശബ്ദിക്കുക.

ശ്ലോകം 40. കാപട്ടം = കവടത; മേലിൽ വായ്ക്കം = മേലിലു-
ണ്ടാകുന്നു; ഭൂപ്രതാപപ്രഭം = ഭൂപന്റെ പ്രതാപപ്രഭ; ഭൂപൻ = രാജാവ്.

പ്രപഞ്ചം പ്രകാശത്തിന്റെ ശോഭ; ഏകദേശം പ്രകാശം, ലോകം വി
രതം നാനികൃതം; ലബ്ധിക്കകം ശോഭിക്കുക; അന്വിഷ്ഠിപ്പാൻ
സ്യാസമയത്തുള്ള വിളക്കുകൾ; ജനതം ജനങ്ങളും.

ശ്ലോകം 41. വേഷം പ്രകൃത്യാ ഉള്ള രൂപം, ക്ഷിതിഭക്തമാ
നം വ്യവസായം. ജ്ഞാനം രാജ്യമായി (ക്രിഷ്ണാവിശേഷണം) പ്രവേ
ദിക്കുക കടക്കുക. ഭേഷം വിദയാം. പ. ക. വൈരികൾ ശത്രു
കൾ. ഉഴുപ്പം അറിഞ്ഞു ഉഴുപ്പം സൂത്രം മനസ്സിലാക്കി, തലം
പ്രാപ്തം, തത്രം ശരവിടെ (അമ്പലത്തിൽ)

ശ്ലോകം 42. നോക്കി = നമുക്കു, നമ്മൾക്കു. ഇഹ = ഇവിടെ.
ചാലവഞ്ചിരാട്ടു = യുവാജാവു. ജവത്തിൽ = വേഗത്തിൽ. ഗൃഷ്ണ
ഗ്രന്ഥം = അഹങ്കാരികളിൽ മുമ്പൻ. പരേതരാട്ടു = പരേതന്മാരുടെ രാട്ടു.
പരേതന്മാർ = മരിച്ചവർ. രാട്ടു = രാജാവു. ആവിച്ചു = പ്രാപിച്ചു,
ചെന്ന്.

ശ്ലോകം 43. ഉൾക്കമ്പം = ഉള്ളി (മനസ്സി)നു ഇളക്കം. ഏകം
പടി = കൊടുക്കുന്ന തരത്തിൽ. ആത്മക്കുക = ഉറക്കം അലറി അടുത്തു
കൂടുക. ആ + ക്കൂലന്മാർ = ആ ദൃഷ്ടന്മാർ. മട്ടു = സ്വഭാവം. ധീകു +
കഷ്ടം = ധിക്കഷ്ടം = കഷ്ടം! ഇതു നിന്ദ്യമാണ്. ധരേശൻ = രാജാവു,
സൽക്കർമ്മി = നല്ലകർമ്മത്തോടു കൂടിയവൻ. ശാന്തിദിപ്തവർണ്ണ = ക്ഷേ
ത്രത്തിൽ പൂജിക്കപ്പെടുന്ന ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠൻ.

ശ്ലോകം 44. ഭർവാശി = ചീത്തയായ ശാല്യം. ഏതെന്നില്ലാ
തേ = അജ്ഞാതം. ചൈരം = പക. ഭവന്മാർ = മുൻപന്മാർ. ചൊല്ലാ
ൻ = പ്രസംഗിക്കേണ്ടിയ. ഭൂഷണം = ഭൂമിക്കു അലങ്കാരം.

ശ്ലോകം 45, ചിന്തോർമ്മിയിൽ = ചിന്തയാകുന്ന ഉഷ്മിയിൽ,
ചിന്താ = വിചാരം. ഉഷ്മി = തിരമാല. വൻശോഭി = വലിയ തോർമ്മി.
വിപശ്ചു = ആപശ്ചു. ഉഷ്മി = അധികം. ആപതിച്ചു = വന്നുകൂടി
യതു. അർപ്പിക്കുക = വെക്കുക.

ശ്ലോകം 46. നൈവേദ്യപാത്രം = ഭവൻ അർപ്പിക്കുവാനായി
അന്നം ഒരുക്കിയിട്ടുള്ള പാത്രം. കരന്മാരിൽ = പുഷ്പാലുള്ള കൈയിൽ.

ജപനൊടും=മന്ത്രമോതിക്കൊണ്ടു. കച്ചാദേവേന്ദ്രമേൽ=രാജ്ഞേ നായുള്ളോനേ! തുടും + അസ്മ=തുമെസ്തു=മംഗളം ഉണ്ടാകട്ടെ.

ശ്ലോകം 47. കൃപാസങ്കടഭക്തിയുക്തി=കൃപ (ദയ)യും വ്യ നവും യുക്തിയും. ക്ഷമാദേവൻ=ബ്രാഹ്മണൻ. കേട്=ദോഷം. ഉദി വാടുക=പൂപോലെയുള്ള മനസ്സിലകുക. ധരാഭൃന്മണി=രാജ്ശ്രേഷ്ഠൻ

ശ്ലോകം 48. ശാന്തിദിവിജൻ=പൂജചെയ്യുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ. ടിവു=വേഷം, ആകൃതി; ശാന്തസ്വരം=ചെറിയ ശബ്ദം. ഭൂകാന്തൻ രാജാവ്. ആതു=വേഗത്തിൽ.

ശ്ലോകം 49. ഏവം=ഇപ്രകാരം. ഭൂപൻ=രാജാവ്. വരി ക=സപ്തീകരിക്കുക. മൂതി=മരണം. ദിജേന്ദ്രൻ=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠ സ്ഥാനേ=യോഗ്യമായ സ്ഥലത്തിൽ, അവശ്യം വേണ്ടതായ കാ ണ്ണിൽ. സ്വം=തന്റേതു. ഭീനേവ് സിതാപ്തി=ഭീനന്മാരുടെ ഇപേന്റ തത്തിന്റെ ആപ്തി. ഭീനന്മാർ=പരവശന്മാർ. ഇപേ സിതം=ആ റണം. ആസ്തി=ലാഭം. വെടിഞ്ഞിടുന്നു=ഉപേക്ഷിക്കുന്നു. (മഹാന മരമുള്ളവർക്കുവേണ്ടി തക്ക സന്ദർഭത്തിൽ തന്റെ ജീവനെപ്പോലും ഉ? ക്ഷിക്കുന്നു എന്നു സാരം)

* ശ്ലോകം 50. ക്ഷിതിഭൂൽക്കമാരൻ=യുവരാജാവ്. മുന്നേക്കു ക്ക=മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ. നിതൃഡമായി=രഹസ്യമായിട്ട്, ആളറിയാ തെ. ഛന്നപ്രകാശം=വേഷം മറച്ചു വെളിവാറി. വിചരിക്കുക=സഞ്ചരിക്കുക. അമിത്രൻ=ശത്രുക്കൾ.

ശ്ലോകം 51. ധൈന്യാകരൻ=ധൈന്യത്തിന് ആകരമായിട്ടുള്ള വൻ. ആകരം=വിളമ്പലം. ഭൂമിപൻ=ഭൂമിയെ പാലിക്കുന്നവൻ, രാജാവ്. നെയ്യാറ്റിനുള്ളൂക്കരം=നെയ്യാറ്റിൻകര.

ശ്ലോകം 52. പ്രാണരക്ഷസ്ത്വം=ജീവനെ രക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി. അഥം=പിന്നീട്. തത്രം=അവിടെ, നെയ്യാറ്റിൻകരയിൽ. ഗഹപരം= ഗൃഹ (പ്ലാവിന്റെ ഗൃഹപോലുള്ള പോതു.) വന്മാളം=വലിപ്പമേറുന്ന. ഭൂപൻ=രാജാവ്. കിം=എന്ത്? ഭാവ്യം=ഭവിക്കാവുന്നതു്. (മഹാനായ രാജകുമാരന്മാരോടും തന്റെ ജീവനെ രക്ഷിക്കാൻവേണ്ടി ഒര

വെറും പിലാവിടൻ്റെ പോതിൽ കയറിയിരിക്കേണ്ടിവന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇന്നവർക്ക് ഇന്നതൊക്കെയൊന്നു വന്നുകൂടുന്നുവെന്ന് ആർക്കും നീശ്ചയിക്കാൻ വയ്യ എന്നു സാരം)

ശ്ലോകം 53. ഭൂരിപ്രകോപം വലിയകോപത്തോടുകൂടി, വൈരി വ്രജം വൈരിക (ശത്രുക്കൾ)ുടെ കൂട്ടം തിരക്കുകൾ അന്വേഷിക്കുക. ശൈലി കൃഷ്ണൻ. കാരുണിഭയ.

ശ്ലോകം 54. ചാലേനല്ലവണ്ണം. ധരാമണാളൻ ധര (ഭൂമി) യുടെ മണാളൻ (ഭർത്താവ്). മാൽഭദ്രം. എന്യേകൂടാതെ. പുതുവഞ്ചിയാശ്രിപാലേന്ദ്രപട്ടത്തിൽ പുതിയവഞ്ചിരാജാവിൻ്റെ സ്ഥാനത്തിൽ.

ശ്ലോകം 55. ഭൃഷ്ടാഗ്രൻ വലിയ ഭൃഷ്ടന്മാർ. അജ്ഞാലയാധീശൻ മേട്ടുവീടിന് അധിപന്മാർ. സ്വപഞ്ചം തെളിവാതി. ബഹുദോഹികൾ വളരെ ദോഹം ചെയ്യുന്നവർ. കഷ്ടത്തിലായി തകരാറിലായി.

ശ്ലോകം 56. മതിശക്തി ബുദ്ധിശക്തി. സന്നാഹവാൻ കരുക്കൾക്കോടുകൂടിയവൻ. ഭൂരിദൈത്യൻ നല്ല ദൈത്യത്തോടുകൂടിയവൻ. ഖലസഞ്ചയം ഖല (ഭൃഷ്ട)ന്മാരുടെ സഞ്ചയം (കൂട്ടം). വെണ്മയീച്ചി. ശാന്തസ്ഥിതി അടങ്ങിക്കൂട്ടിയനില. പാർഭൂമി. ഏകീകോടത്തു.

ശ്ലോകം 57. വമ്പിച്ച യോഗ്യനായ. ഭൂഭൂതൻ ഭൂഭൂതനി (രാജാവി)ൻ്റെ സുതൻ (പുത്രൻ) തുണനില്ലാമുലം സഹായിയായി നിന്നതുകൊണ്ട്! ജ്വലിച്ചുവർദ്ധിച്ചു. വഞ്ചിശപരൻ തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ്; വൈരം വിരോധം.

ശ്ലോകം 58. പ്രാജ്യപ്രഭാവം പ്രാജ്യമാ (വർദ്ധിച്ചതായ) പ്രഭാവം, മാഹാത്മ്യം കലരുന്ന ചേരുന്ന. കരസ്ഥമാക്കാൻ കൈക്കലാക്കാൻ. ത്യാജ്യങ്ങൾ കളയപ്പെടേണ്ടവ. കൈതവദോഷങ്ങളാൽ കളവായിട്ടുള്ള സംസാരങ്ങൾ. ശ്യാപ്യൻ പുകൾ പ്പെടേണ്ടവൻ, യോഗ്യൻ; ഉണർത്തി അറിയിച്ചു.

ശ്ലോകം 59. അഹോ കഷ്ടം, ആശ്ചര്യം. ഇച്ഛയ്ക്കുചേരും പടി ആഗ്രഹത്തിന് ചേർന്നിടം. അസ്തന്നം മറയില്ലാത്തത്, വെളിവാതത്. പഴേനടപ്പ് മുമ്പിനാലേ ഉള്ള ആചാരം. ഉച്ഛത്തിലാകാൻ നിസ്സാരമാകാൻ.

ശ്ലോകം 60; മൽക്കാരുൻ=മുൻപൻ അല്ലെങ്കിൽ, ആൺകുടുംബത്തിൽ ജനിച്ചു. ഒന്നാളിടം=ചേർന്നയാൾ. ഭാഗിനേയൻ=ഭാഗിനിയുടെ പുത്രൻ; ഭാഗിനി=സോദരി. നീതി=ന്യായം.

ശ്ലോകം 61. ദർവ്വത്തൻ=ചീത്തനടപടിക്കാരൻ. യുഷ്മദീയം=നിങ്ങളുടെ വക; ഉവീതലം=ഭൂമി. പിടിപ്പാൻ=കൈക്കലാക്കാൻ. ഗവം=അഹങ്കാരം; സവത്തിലും=എല്ലാത്തിലും.

ശ്ലോകം 62. വ്യാജവചസ്സു=കള്ളവാക്ക്. സന്നീതിമതിൽ=നല്ല ന്യായമാണെന്ന നിലയിൽ. ബഹു=വളരെ. തട്ടിവിട്ടാൻ=ലക്ഷ്യമില്ലാതെ പറഞ്ഞു (ഇതൊരു ഭാഷാശൈലിയാണ്). ധന്യാഗ്രിമൻ=ധന്യ (ശ്രേഷ്ഠന്മാരിൽവെച്ച് മുഖൻ. ഇണഗണാധിരാട്ടു=ഇണഗണത്തിന്റെ അധിരാട്ടു; ഇണഗണം=സാധുന്മാരുടെ കൂട്ടം. അധിരാട്ടു=അധിരാജാവു. ഗവണ്ണർസാസ്ത്രി.

ശ്ലോകം 63. ഭുഷ്യാശയന്മാർ=ഭക്ഷിച്ചു മനസ്സാടുകയായവർ. ഇഷ്ടാപ്തി=ആശിച്ചതിന്റെ ലാഭം; തഥാ=അതുപോലെ; കൈതവലസ്സം=ചതികൊള്ളു നേടിയതു്; ഉദിഷ്യാതം=ഉദ്ദേശിച്ചു (ഉന്നിയ) കാര്യം.

ശ്ലോകം 64. ചേൺ=ഭംഗി. ഇണാഗ്രിമൻ=ശ്രേഷ്ഠനായ സാസ്ത്രി. സുരി=വിഭവൻ. വിവാദം=വാദപ്രതിവാദം. അക്ഷീണാശയൻ=ബുദ്ധിക്ക് മടുപ്പില്ലാത്തവൻ.

ശ്ലോകം 65. ആശ്യാശയൻ=യോഗ്യമായ മനസ്സാടിയുള്ളവൻ. സന്ധരം=ഇഷ്ടംപോലെ. നിയോഗിച്ചു=പറഞ്ഞയച്ചു. സുരികൾ=പണ്ഡിതന്മാർ. സാരം=തത്വം.

ശ്ലോകം 66. ഉദിഷ്ടസാധ്യം=ഉദ്ദേശിച്ച കാര്യത്തിന്റെ നേട്ടം. ഇണനാഥനിർദ്ദിഷ്ടൻ=ഇണനാഥനാൽ (സാധിനാൽ) നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടവൻ (കല്പിച്ചയക്കപ്പെട്ടവൻ). മഹാഗഭീരൻ=വലിയ അന്തസ്സാർജ്ജുള്ളവൻ. തെളിവു=വാദപ്രതികൂട്ടുടെ മൊഴി. ഉദ്യക്തൻ=ഉത്തരവാദിത്തംകൊടുക്കിയവൻ. സഭസ്സു=സഭ; കാത്യാലോചനാമണ്ഡപം. അണഞ്ഞു=പ്രാപിച്ചു.

ശ്ലോകം 67. നൃപസേവൻ=രാജാവിന്റെ ആശ്രിതൻ. സംഘതി=അപ്പോൾ. ശ്രീമത്സഭസ്സു=ശ്രേഷ്ഠമായ മന്ത്രമണ്ഡപം. നിഷേഷ

ശിഷി=നിജ (സ്വന്തം)മായ ഇഷ്ടത്തിന്റെ നേടൽ. കമം=വേണ്ടെ
പടി. വിവദിച്ചു=വാദപ്രതിവാദം ചെയ്തു.

ശ്ലോകം 68. വഞ്ചീശവംശം=വഞ്ചിരാജാക്കന്മാരുടെ കലം.
അഞ്ചുനൂറ്=ശ്ചലനമൂ. താവഴി=ദായവഴി. അഞ്ചൊരൈ=മടിയാണെ.
രേഖാനികരങ്ങൾ=രേഖക (പ്രമാണങ്ങൾ)ളുടെ നികരങ്ങൾ (കൂട്ടങ്ങൾ).
നെഞ്ചിൽ=മനസ്സിൽ.

ശ്ലോകം 69. കാപട്യം=ചതി. വിഹലത്തിലായി=നിക്ക് ഫലം
മായി. സ്വാപം=ഉറക്കം. രാട്ട്=രാജാവ്. ഉദിക്കാ=ഉണ്ടാകയില്ല.

ശ്ലോകം 70. ശീലം=സ്വഭാവം. ആലസ്യം=ക്ഷീണം. ഉച്ഛ
വാകിലും=ഉണ്ടായെങ്കിലും. ഭൂലക്ഷ്മി=രാജ്യത്തിലെ ഐശ്വര്യഭേദം.
ലാളനം=താലോലിപ്പം. ലോകർ=ജനങ്ങൾ. ആലംഭം=ആശ്രയം.

ശ്ലോകം 71. പള്ളിച്ചുലാൻള്ളൊരു പിള്ള=പള്ളിച്ചുൽപിള്ള.
ആ പള്ളി=ആ മനുഷ്യൻ; തള്ളിച്ചു=അഹങ്കാരം; പ്രമോദം=പ്രകാശം
ണ (അധികമായി) ഉള്ള മോദം (സന്തോഷം).

ശ്ലോകം 72. കഥിച്ചു=പറഞ്ഞു; ഭൃഷ്ടഗളം=ഭൃഷ്ടന്റെ 'കഴി
ത്തു'; ഗ്രഹിച്ചു=പിടിച്ചു.

ശ്ലോകം 73. പാരം=അധികം; ആഞ്ഞു=ശക്തിയായി; കണ്ണ
സ്ഥലി=കഴിഞ്ഞുഭാഗം; കഴിഞ്ഞു. ക്ഷമാഭൃത്തു=ക്ഷമ (ഭൂമി)യെ ഭരിക്കുന്ന
വൻ, രാജാവ്; നരക്=മനുഷ്യക്; ആമരണാന്തം=മരണംവരെ.

ശ്ലോകം 74. മൂർഖാഗ്രിമൻ=ഭൃഷ്ടന്മാരിൽ തലവൻ; ദ്രവിണ
ങ്ങൾ=സ്വപത്തുകൾ; സൽക്കായുവേണാവ്=നല്ല കായുങ്ങളെ അറിയു
ന്നവൻ; നൃപാലൻ=നൃക്കളെ (മനുഷ്യരെ; പ്രജകളെ) പാലി (രക്ഷി)
ക്കുന്നവൻ; ഉർവീചക്രാവനം=ഉർവീചക്രത്തിന്റെ അവനം; ഉർവീ
ചക്രം=ഭൃമണ്ഡലം; അവനം=രക്ഷണം; മുദാ=മുത്തോടി (സന്തോഷ
ത്തോടു)കൂടി; വസിച്ചു=താമസിച്ചു.

ശ്ലോകം 75. ഗോത്രാവനം=ഗോത്രയുടെ അവനം, ഗോത്രം=
ഭൂമി; അവനം=രക്ഷിക്കൽ; സമുല്ലസിക്കുക=ശോഭിക്കുക; മാന്താണു
വർക്കിതിപാലമുത്തു=മാന്താണുവർക്കി എന്ന സുപ്രസിദ്ധനായ രാജ

രതം: ധൂന്താഗ്രം=ഭൃഷ്ടപ്രമാണീകൾ; ഉരത്രാസശല്യങ്ങൾ=മനസ്സിന് പേടിയും ആയിടും.

ശ്ലോകം 76. ഭൂർവൃത്തം=ചീത്ത നടപടിക്കാർ. ഖർവേരതക്രോധികൾ=ഖവ്ത്തിൽനിന്ന് ഭൂതമായ ക്രോധത്തോടുകൂടിയവർ. ഖവം=അല്പം; ഇതരം=അന്യം; ക്രോധം=കോപം (വലിയ കോപിയന്മാർ) സർവംസഹജാനി=സർവംസഹജായയായിട്ടുള്ളവൻ. സർവംസഹ=എല്ലാം സഹിക്കുന്നവൻ, ഭൂമി; ജായ=ഭായം; (രാജാവ് എന്നു സാരം) നിശ്ചയിക്കുക=കൊല്ലുക.

ശ്ലോകം 77. രാജവീരപ്രഭു=വീരനായ രാജാവ്; ആരാജം=സമീപത്തിൽ, വധിക്കുക=കൊല്ലുക; നന്തം=നല്ലത്; ആത്രശശർവം=ആത്രശമായ ശർവത്തോടുകൂടി; ആത്രശം=ഉയർന്നവനത്.

ശ്ലോകം 78. മുറുവം=മുഴുവനും; വിവരം=കാൽസ്ഥിതി, തെറ്റൊന്നും=വേഗത്തിൽ; കൃതാത്മഭാവം=വേണ്ടകാര്യം ചെയ്തതീർത്താലത്തെ മട്ട്; ഉന്മദിച്ചു=അഹങ്കരിച്ചു.

ശ്ലോകം 79. യോഗവിനിശ്ചയം=സഭയിലെ തീരുമാനം; ഏകൻ=ഒരുത്തൻ; ഗുഡം=ഒളിവായി; ദൈവകൃപാവിലാസം=ദൈവത്തിന്റെ ദയയുടെ വിളയാട്ടം.

ശ്ലോകം 80. ആഗസ്ത്വം=അപരാധം; ഖലവൈരിസംഘം=ഭൃഷ്ടരായ ശത്രുക്കളുടെ കൂട്ടം; ധരാഭൃതം=രാജാവ്; ഉദനം=വർത്തമാനം; ചാരൻ=ഗുഡപുരുഷൻ.

ശ്ലോകം 81. വാന്താവിശേഷങ്ങൾ=വിശേഷവർത്തമാനങ്ങൾ; വഞ്ചിഗോത്രം=ധിനാഥഗ്രാണി=വഞ്ചി:ഗാത്രയിലെ (വഞ്ചിരാജ്യത്തിലെ) അധിനാഥന്മാരിൽ (രാജാക്കന്മാരിൽ)വെല്ല അഗ്രണിയാ (ഒന്നാമനായവൻ; ധീരധീരൻ=ധീരന്മാരിലും ധീരൻ, അതിധീരൻ; ഉരത്രാസം=ഉള്ളിൽ (മനസ്സിൽ) ത്രാസം=പേടി). ഏന്യേ=എന്നിയേ=കൂടാതെ; നിജസർവസൈന്യം=തന്റെ എല്ലാ സൈന്യവും; അർണ്ണിതീരം=സമുദ്രക്കര.

ശ്ലോകം 82. ഭംഭം=അഹങ്കാരം; പെടം=ചേൻ; നിഗുഡാരംഭങ്ങൾ=നിഗുഡമായ (ഏറ്റവും രഹസ്യമായ) ആരംഭങ്ങൾ (ഒരുക്കങ്ങൾ); വിഫലം=വിഗത (നഷ്ട)മായ ഫലം (പ്രയോജനം) നിഷ്പ്ര

ശോഭനം. ഏകം. ഏകം. ജംഭുപ്രവൃത്തം. ജംഭുപ്രവൃത്തം എന്ന അസുരൻ്റെ പ്രവൃത്തം (നിഗ്രഹിച്ചവൻ; ദോഷം); ഉഗ്രദൈവ്യധിപ്രയോഗങ്ങൾ. ജയകരമായ അസുരക്കുട്ടികളുടെ മായകൾ; ഫലിക്കുക. പ്രയോജനപ്പെടുക.

ശ്ലോകം 83. കന്യാസ്ത്രം. ദയയാകുന്ന സമുദ്രം; കാശ്യപീഠപുണ്യസുധാർച്ചി. കാശ്യപീഠം (ഭൂമിയിലെ) പുണ്യസുധാർച്ചി (പുണ്യചന്ദ്രൻ), ധിക്കാരിയെതിരെയുള്ള യുദ്ധം. ധിക്കാരികളായ വൈരികളുടെ പ്രകരം; ധിക്കാരികൾ. ധിക്കാരിനെ ചെയ്യുന്നവർ; ധികം. വൈരികൾ. വൈരമുള്ളവർ, ശത്രുക്കൾ; പ്രകരം. കൂട്ടം; വിരോധഭാവം. ശത്രു; പക.

ശ്ലോകം 84. നിർമ്മൂലവൈരം. നിർമ്മൂലമായ വൈരം; നിർമ്മൂലം. കാരണമില്ലാത്തത്; ഉന്മൂലനാശം. മൂലത്തോടുകൂടിയ നാശം; മൂലം. വേര്. (മുഴുവനും ആയുള്ള നാശം എന്നു സാരം). നിർമ്മായം. മായമില്ലാതെ; മായം. ചതി; അന്വേദം. നല്ലവണ്ണം; മേടം. രാജികം; മന്നൻ. രാജാവ്.

ശ്ലോകം 85. പാർശ്വഭൂമി. അടുത്ത പ്രദേശം [പാർശ്വം എന്ന വാക്കിന് പുറം (വശം) എന്നാണർത്ഥം.] തമ്പിപ്രവീരൻ. തമ്പിശ്രേഷ്ഠൻ; സമാഹാരം. വരവ്; സമീക്ഷിക്കുക. കാണുക, കാക്കുക; ഭൂമി. ഭൂമിയിലെ ജംഭുപ്രവൃത്തം, ഇന്ദ്രൻ, രാജാവ്? പാർശ്വസ്ഥൻ. അടുത്തുനിൽക്കുന്നവൻ; ഇന്ദ്രൻ. ഇന്ദ്രൻ.

ശ്ലോകം 86. മദാസബുദ്ധി. മദം (ഗർവ്വ) കൊണ്ടു അന്ധമായ (തിരിച്ചറിവില്ലാത്തതായ) ബുദ്ധിയോടുകൂടിയവൻ; സഹജാതൻ. കൂടെപ്പിറന്നവൻ; ഭീ. ഭയം; പേടി.

ശ്ലോകം 87. വീരം. ദേഹക്രമം; അശിക്കുക. ഭക്ഷിക്കുക; ക്രമം. നന്ദി, സ്നേഹം.

ശ്ലോകം 88. യുഷ്ഠം. യുഷ്ഠനെ, അഹങ്കാരിയെ; ഗമിക്കുക. പോവുക; മഞ്ചം. കട്ടിക്ക്; പരം. അധികം; മൈത്രി. മിത്രം; ആവസിക്കുക. പാക്കുക.

ശ്ലോകം 89. ഭൂവാസവൻ. ഭൂമിയിലെ വാസവൻ (ഇന്ദ്രൻ) രാജാവ്; മൊഴി. വാക്ക്; ദൈവദാരികന്മാർ. വാതിൽകാത്തു നില്ക്കുന്നവർ,

പാഠാവുകാർ; വിടവാങ്ങി=അനുവാദംവാങ്ങി; ചോട്ടിൽ=മുവടേ; വാസം=ഇരിപ്പ്; സജ്ജം=സന്നദ്ധൻ, തയാറായവൻ.

ശ്ലോകം 90. മഞ്ചാഗ്രഭാഗം=മഞ്ചത്തിന്റെ അഗ്രഭാഗം; മഞ്ചം കട്ടിൽ; അഗ്രഭാഗം=മുൻവശം; പഞ്ചാസ്യവീര്യം=പഞ്ചാസ്യത്തിന്റെ വീര്യം; പഞ്ചാസ്യൻ=സിംഹം; അഞ്ചാതെ=മടിയാതെ; വൻചാലം=വലിയ ചാപല്യം; ഭൃത്യർ=വലക്കാര, ഭാസന്മാർ.

ശ്ലോകം 91. കണ്വലി=കത്വിതമായ ബുദ്ധിയോടുകൂടിയവൻ കത്വിതം=ഭക്തിയുണ്ട്. ഭടവീരവധ്ഗം=ഭടവീരന്റെ ഖഡ്ഗം ഭടവീരനായ ഭടൻ. ഖഡ്ഗം=ദാറം. കണ്ഠം=കഴുത്തും പതിച്ചു=വീണ്ടു

ശ്ലോകം 92. ഭൃഷ്ണാലവധം=ഭൃഷ്ണാലത്തിലുണ്ടായ വധം. ഭൃഷ്ണാലം=ഭക്തിയു കാലം; ചീത്തക്കാലം. വധം=കൊല്ലൽ. (അകാലത്തിൽ ശത്രുലഭ്യമായ മരണം എന്നു സാരം) സ + ഈക്ഷിക്കുക=സമീക്ഷിക്കുക=നല്ലവണ്ണം കാണുക. ഓഷ്ണാലം=മുണ്ടകൾ (മുകളിലെ മുണ്ടിനാണ് ഓഷ്ണം എന്നു പേർ; കീഴേയുള്ള മുണ്ടിനെ അധരം എന്നു പറയുന്നു; ഭണ്ട മുണ്ടിനുകൂടിയും ഈ പേരുകൾ കവികൾ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്.) ഇട്ട്=കോപം. ഗൃഷ്ണാഗ്രൻ=അഹങ്കാരികളിൽ ഒന്നാമൻ.

ശ്ലോകം 93. കാളനം=വർദ്ധിക്കുന്ന. ഉഗ്രവാഹം=ഭയങ്കരമായ വാഹം. ജവത്തിൽ=വഗത്തിൽ. പാളിച്ചു് =പായിച്ചു്. ഭൃട്ടൻപാളി=ഭൃട്ടന്മാർ (രാജാക്കന്മാരുടെ പാളി (കൂട്ടം) അധീശൻ=നാഥൻ.

ശ്ലോകം 94. അഗ്രസ്ഥാനേ=മുൻ തലക്കൽ; രിപു=ശത്രു; ധരിത്രീജാനി=ധരിത്രി (ഭൂമി)ജായ (ഭായ്)യായിട്ടുള്ളവൻ; രാജാവു്; ഏശിയില്ല=ഉണ്ടായില്ല.

ശ്ലോകം 95. ഭൃമ്തി=ഭൃഷ്ണബുദ്ധി; തുലാം=മച്ചിന്മേൽ വിലങ്ങളിൽ വെയ്ക്കുന്ന കട്ടിയായ മരം; തരസം=പെട്ടെന്ന്; വിചാരിച്ചിരിക്കാതെ; ഇട്ട്=കോപം.

ശ്ലോകം 96. ധരാജാനി=രാജാവു്; ചൊടിച്ചു് =കോപത്തോടുകൂടി. ഉപഹാരം=കാഴ്ചവെച്ചു; ഭൂരംഗമേവി=ഭൂമീദേവി; അഥ=പിന്നീട്; തച്ഛിരസ്സു് =അന്തർഭാഗം തലം.

ശ്ലോകം 97. ദുർദ്ദിഷ്ടയോഗാഹതർ = ദുർദ്ദിഷ്ടയോഗംകൊണ്ടു
 ആഹതർ; ദുർദ്ദിഷ്ടായോഗം = ദുഷിച്ചതായ ദിഷ്ട (ഭാഗ്യത്തിന്റെ) യോ
 ഗം (ചേർച്ച) ആഹതർ = ആഹനിക്കപ്പെട്ടവർ. (ഭാഗ്യക്കേട് പഠിയ
 വർ എന്നർത്ഥം) മർദ്ദിക്കു = അടിക്കുക; ജീവക്ഷയം = പ്രാണനാശം; ഉഭി
 ഗർ = പരവശർ; ക്ഷീണിച്ചവർ; മണി = കാടി.

ശ്ലോകം 98. വെനം = ജയിച്ചു; ശിഷ്ടാവനോദ്യക്തൻ = ശിഷ്ട
 (യോഗ്യ)നാരെ അവനം. (പാലനം) ചെയ്യുന്നതിൽ ഉദ്യക്തൻ (ഉത്സാ
 ഹി) ആയവൻ; ഇളാമണാമൻ = ഇള (ഭൂമി)യുടെ മണാമൻ (ഭന്താ
 വ്) രാജാവ്; ഏട്ടാശകൾ = ഏട്ടു ദിക്കുകൾ; കിഴക്കു, അഗ്നികോണം,
 തെക്കു, നിരൂതികോണം, പടിഞ്ഞാറു, വായുകോണം, വടക്കു, ഈ
 ശാനകോണം) നിജകീർത്തി = നിജമായ (തന്റെ) പുകൾ. ചാത്തി =
 അലങ്കരിച്ചു.

ശ്ലോകം 99. ജളബാധ = ജള (മൂർച്ഛ)ന്മാരുടെ ബാധ (ഉപദ
 വം) ജല (വെള്ളത്തിന്റെ ഉപദവം എന്നും അർത്ഥം) മാൽ = ഭുജം.
 മഹാമഹീഭൂമല = മഹാരാജാക്കന്മാരാകുന്ന മാല; (വലിയ പർവതനിര
 എന്നും അർത്ഥം) മുക്താമണി = മുത്തുരത്നം; സൗഖ്യം = സുഖമായി.

ശ്ലോകം 100. ധിക്ചൂതി = ധിക്കാരം; ആത്മചിത്രങ്ങൾ = തന്റെ
 ബന്ധുക്കൾ; പ്രീതി = സുനോഷം. ഗോത്രം = ഭൂമി; നിവസിച്ചു = പാതു;
 നീതിശാസ്ത്രങ്ങൾ = ന്യായശാസ്ത്രങ്ങൾ; ദൃഷ്ടി = കണ്ണു; നേടും.

ശ്ലോകം 101. ശ്രീ = ഐശ്വര്യം, സമ്പത്തു; ആത്മരാജ്യം =
 തന്റെ രാജ്യം; കലരാത്മതു = ചേരാത്മതു. സ്മീതപ്രതാപൻ =
 സ്മീതമായ (വർദ്ധിച്ചതായ) പ്രതാപ (പരാക്രമ)ത്തോടുകൂടിയവൻ.
 മറ്റു ഭൂ = മറ്റു രാജ്യം; കൈതുകി = ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയവൻ.

ശ്ലോകം 102. അന്വർ = മറ്റുള്ളവർ. എഴും = ഉള്ള; അസ്സശങ്കം =
 അസ്സമായ (പോയതായ) ശങ്കയോട് (സംശയത്തോട്)കൂടി (സംശയമി
 ല്ലാതെ എന്നു സാരം) ജന്മം = യുദ്ധം; ധന്വൻ = ഭാഗ്യവാൻ; ധരാപാ
 ലൻ = ധരതയ്ക്കു (ഭൂമിയ്ക്കു) പാലിക്കുന്നവൻ, രാജാവ്; നിജോന്നതി = നി
 ജമായ ഉന്നതി (ഉയർച്ച)

ശ്ലോകം 103. അല്പവീര്യൻ = അല്പമായ വീര്യത്തോടുകൂടിയവൻ ശക്തി ക്ഷയിച്ചവൻ; കായംകളക്യാപകലം = കയോംകളം രാജാക്കന്മാരുടെ വംശം ഞായ്പെടാകത = ന്യായരവിതമായി; ഭ്രൂ = സ്വപീകാരം (ആരമിപ്പാത്ത താവട്ടിലേക്കു മാറു കഴുവെത്തിൽനിന്നു, തന്റെ സംഘലാവകാശത്തോടുകൂടി ആളെ എടുക്കുന്നതിനാണ് ഈ പദം ഉപയോഗിക്കുന്നത്.)

ശ്ലോകം 104. വാത്ത് = വർത്തമാനം. വഞ്ചിഭൂവാസവൻ = തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവ്; യുദ്ധവിദഗ്ദ്ധൻ = യുദ്ധത്തിൽ സാമർത്ഥ്യമുള്ളവൻ (വീരയോദ്ധാവ്) ശ്രീ വാച്ചിടം = ഐശ്വര്യം അധികമുള്ള; അരാതിപത്മജൈവാതുകൻ = അരാതികളാകുന്ന പത്മത്തിന്നു ജൈവാതുകനായിട്ടുള്ളവൻ; അരാതികൾ = ശത്രുക്കൾ; പത്മം = താമര; ജൈവാതുകൻ = ചന്ദ്രൻ.

ശ്ലോകം 105. ശ്രീ ചിന്നകം = ഐശ്വര്യം പരക്കുക; ക്യാപതി = ക്യാ (ഭൂമി)യുടെ പതി (നാമൻ) രാജാവ്. കൈയടക്കി = സ്വന്തമാക്കി; കരശക്തിമൂലം = കൈയടക്കുകൊണ്ടു്. അഭംഗഭാഗ്യം = അഭംഗമായ (നശിക്കാത്തതായ) ഭാഗ്യം.

ശ്ലോകം 106. സ്വായത്തം = തന്റെ അധീനം. ഭൂജായ = ഭൂമിയായകുന്ന ഭായം. അഭിമുഖി = വർദ്ധന. ആജി = യുദ്ധം. ന്യായസ്ഥൻ = ന്യായത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവൻ (നീതിമാൻ) കോപ്തുകൂടി = ഭ്രമിക്കും ചെയ്യൂ (ഇതും പ്രാചീനമായ ഒരു ഭാഷാശൈലിയാണ്.)

ശ്ലോകം 107. അഹോ! = ആശ്ചര്യം, വ്യാക്ഷേപകമായ ശബ്ദമാണിതു്; ഇതിനു നന്ദർഭേ അനുസരിച്ചു ആശ്ചര്യം, കണ്ഠം തുടങ്ങി. പലേ അർത്ഥങ്ങളും പറയേണ്ടിവരും.) തന്നാമൻ = അവരുടെ നായകൻ; ധീ = ബുദ്ധി; ആൻ = പ്രാപിച്ചു. ഉണ്ടായി.

ശ്ലോകം 108. മുട്ടാമർ = ഐന്ദ്ര ചെയാനം മടിയില്ലാത്ത ദൃഷ്ടന്മാർ; ഭൂപദേശേരഭൂപ (രാജാവി)ന്റെ ഭേദശന്മാർ (സൈന്യപ്രമാണികൾ) ധീ മുട്ടാതെ = ബുദ്ധി മടങ്ങാതെ.

ശ്ലോകം 109. വഞ്ചിക്ഷമാഭൂൽഭേർ = തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിന്റെ സൈന്യങ്ങൾ; ഭയം = പേടി; കിഞ്ചിൽ = കറുപ്പു്; സ്വജീവപ്രിയം = തന്റെ പ്രാണനിൽ ഇഷ്ടം; വഞ്ചിച്ചിടം = ചരിക്കയില്ല.

അമ്പ് ഞ്ഞാമൻ=അമ്പ്. നാലിയിലുള്ളവൻ. അമ്പ് ഞ്ഞാമൻ=അമ്പിൽ (കൂലത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ചത്, താമര. നാലി=പൊക്കിരി, (മഹാവിഷ്ണു വിന്റെ പൊക്കിരിൽ താമരയുണ്ടെന്നു പുരാണപ്രസിലമാണ്.)

ശ്ലോകം 110. യുദ്ധഭവ്=പോക്കും; കായം=ശരീരം; ഭൂയിഷ്ഠം= വളർത്തു. വഞ്ചിപകീർത്തി=തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിന്റെ യശസ്സ്; (തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിന്റെ കീർത്തി ലോകത്തിൽ മുഴുവൻ എത്ര വേഗമാണോ പരക്കുന്നത് അതുപോലെ വേഗത്തിൽ കായംകളം രാജാവു പോക്കുളത്തിൽനിന്നു തോറോടിക്കുളഞ്ഞു.)

ശ്ലോകം 111. സാമന്ത്യാഭരണാദികരം=സാമന്ത്യാ, ഭരണവും ആലിയാ (തുടങ്ങി)യുള്ളവ; മുന്തിമത്തു=ശരീരത്തോടുകൂടിയത്; സുധീരൻ=നല്ല ധീരൻ; ഭീമപ്രഭാവം=ഭീമമായ (ഭയകരമായ) പ്രഭാവം, (മാഹാത്മ്യം; പോർ=യുദ്ധം; ഭൂമീന്ദ്രൻ=രാജാവ്; ഹനം ഹച്ഛേദം.

ശ്ലോകം 112. ആമട്ടു=ആതുപോലെ; കച്ചാസ്സാമൻ=കച്ചു (ഭൂമി)യിലെ സോമൻ, (ചന്ദ്രൻ) രാജാവ്; രണ്ടും=യുദ്ധം; സ്വവശം=തന്റെ അധീനം. പൃഥക്=പുറമെ മുക് (സ്രീ) ലക്ഷ്മീദേവി; (ലക്ഷ്മീദേവത) പുറമെനിന്നു ജനിച്ചവരുടെ പുരാണപ്രസിലം) മുഗ്ദ്ധമുക്തപാകടാക്ഷസ്സോമം=മുഗ്ദ്ധമായതും, കൃപയാടുകൂടിയതും ആയ കടാക്ഷങ്ങളുടെ സ്സോമം. മുഗ്ദ്ധം=മനോഹരം (ലജ്ജയോട്). കൃപ=ഭയം. കടാക്ഷം=കടക്കണ്ണി, (നോട്ടം). സ്സോമം=കൂട്ടം, (ഭാഗ്യകാലത്ത് ഏതും സ്വാധീനമാക്കാൻ ആക്കം കരുപ്രയാസവുമുണ്ടാകയില്ലെന്നു സാരം.)

ശ്ലോകം 113. രസം=ഉത്സാഹം, സന്തോഷം. ക്ഷമാജാനി=രാജാവ്. ഇഴടറം=ഉറപ്പുകരമായ. ഭൂവിസ്തുതി=ഭൂമിയുടെ വിസ്താരം. പാടുള്ളവണ്ണം=കഴിയുംവിധം.

ശ്ലോകം 114. തന്നാടിൻ=തന്റെ രാജ്യത്തിൻ; അഭിവൃദ്ധി=വളർച്ച. ദർശമത്തോഭാവം=ദൂരവക്താരംകൊണ്ടു മതിമറന്നതില. ധന്വ്യാഗ്രിമൽ=വലിയ ധന്വന്; (രാജ്യവിസ്താരത്തെ സ്വശക്തികൊണ്ടു വളരുകയെന്നതിലും, അതിന്റെ സംബന്ധിച്ച് "അമ്പട ഞ്ഞാമൻ" എന്ന മട്ടിൽ ആദ്യമേത്തന്നെ ആവകാരിയെ ചേരംചോലം ഉണ്ടായില്ല എന്നു ഭാവം).

ശ്ലോകം 115. പാരിച്ഛ=വളർന്നു. ഭൂവിസ്തുതി=ഭൂമിയുടെ വിസ്താരം. കീർത്തിമാല=പുകൾക്കൂട്ടം. പാർ=ഭൂമി, ലോകം. പ്രകാശം=ഏറെ. വിശദീഭവിച്ചു=സ്വപ്നമായിത്തീർന്നു. പ്രവീണൻ=അർത്ഥശാസ്ത്രം. സാക്ഷാൽ അവകാശിയമാർഗ്ഗമായ അവകാശത്തോടുകൂടിയവൻ.

ശ്ലോകം 116. കായ്കസംസിലി=കായ്കത്തിന്റെ സർവ്വകാകം (നല്ല) വണ്ണമുള്ള നേട്ടം. ചിർക്കാതൽ=ചിത്തിന്റെ പരബ്രഹ്മത്തിന്റെ കാതൽ; (പരബ്രഹ്മരൂപം എന്നു സാരം). സദരാജനാഭൻ=സദരാജം നാഭിയിലുള്ളവൻ. സദരാജം=സരസ്വതി (പൊയ്ക്കയിൽ, നിന്നു ജനിച്ചു (ഉണ്ടായത്.) ഉൾക്കാമ്പലിത്തം=മനസ്സലിത്തം, ദയയോടുകൂടി; തർക്കില്ല=വാദമില്ല.

ശ്ലോകം 117. ധരണീന്ദ്രമൗലി=ധരണീന്ദ്രന്മാരിൽ (രാജാക്കന്മാരിൽ) വെച്ചു മൗലി (ശിരസ്സ്); രാജശ്രേഷ്ഠൻ; കന്നിക്ഷക=വളർന്നു, വലുതാവുക; പദാംബുജം=പദം (കാലം)കുന്ന അംബുജം (അംബുവിൽ നിന്നു ജനിച്ചത്); അംബു=വെള്ളം; കാൽത്താമര. നന്ദ്രാ=ആദരത്തോടുകൂടി; സമർപ്പിച്ചു=അടിയറവെച്ചു.

ശ്ലോകം 118. ഭൂപ്രവീരൻ=ഭൂപന്മാരിൽ (രാജാക്കന്മാരിൽ) വെച്ചു പ്രവീരൻ, (അധികം വീര്യമുള്ളവൻ; രാജശ്രേഷ്ഠൻ.) കലദൈവം=ധർമ്മദൈവം; സർവ്വഭാഗം=സർവ്വമായ (എല്ലാ) സ്വ (ധന)ത്തിന്റെയും ഭാഗം (കൊടുക്കൽ); ലക്ഷ്മി=അടയാളം, തെളിവ്, ഉദാഹരണം; ഉടവാൾ=ഉടമയുടെ (അധികാരത്തിന്റെ) അടയാളമായ വാൾ.

ശ്ലോകം 119. (ഇതു മുതൽ 5 ശ്ലോകംകൊണ്ടു മഹാരാജാവു ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിയെ സ്തുതിക്കുന്നു.) ക്ലേശപഹ! =ക്ലേശ(ദുഃഖ)ത്തെ അപഹനിക്കുന്നവനെ! (നശിപ്പിക്കുന്നവനെ!) ശ്രീശ! =ശ്രീ (ലക്ഷ്മി)യുടെ ഇഴശ (നാഥ)നായുള്ളോനെ! ഭവൽക്കടാക്ഷലേശാത്തി=ഭവാന്റെ (അങ്ങയുടെ) കടാക്ഷലേശത്തിൽ (ഒരു ചെറു നോട്ടത്തിൽ) ആത്തിയോടു (അഗ്രഹത്തോടു) കൂടിയവൻ. മുക്ത! =മുക്തിയെ (മോക്ഷത്തെ) ഭാഗം ചെയ്യുന്നവനെ! ആശാനുകൂലം=ആഗ്രഹത്തിനു അനുസരിച്ച്; ഭൂശാസനം=ഭൂമിയെ രക്ഷിക്കൽ (രാജ്യഭരണം). ഭീനബന്ധോ! =ഭീനന്മാർക്ക് (അവശന്മാർക്ക്) താങ്ങായുള്ളോനെ!

ശ്ലോകം 120. അക്രമം=ക്രമക്കേട്. ക്ഷിതിലോഭി=ക്ഷിതി (ഭൂമി)യിൽ ലോഭത്തോട് (ആശയാട്)കൂടിയവൻ; മന്ത്വർ=മനുഷ്യർ അന്തം=അവസാനം, മരണം; വൃഥാ=വെറുതെ; ഭൂതി=വളരെ; ചിന്തിച്ചിട്ടുവോരം=വിചാരിക്കുമ്പോൾ; ഹൃദന്തം=ഹൃദന്തി (മനസ്സി)ന്റെ അന്തം (ഉള്ളൂ). ചെന്തീയ്=ചെമ്മനതീയ്.

ശ്ലോകം 121. കാരുണ്യസിന്ധോ! =കാരുണ്യത്തിൻ. (ദയയ്ക്കു് =അലിവിൻ) സിന്ധു (സമുദ്രം) ആയുള്ളോ! ന! കലഹോദ്യമം=കലഹ (വഴക്കു്)ത്തിനായിക്കൊണ്ടുള്ള ഉദ്യമം (ഉത്സാഹം); പാരുഷ്യവാൻ=പാരുഷ്യത്തോടുകൂടിയവൻ; പാരുഷ്യം=കഠിനത; ഓരുമ്പോരം=വിചാരിക്കുന്ന സമയം; ഉദിപ്തം=ഉണ്ടാകാൻ പോകുന്നു.

ശ്ലോകം 122. ഭീ=ഭയം; ആത്മബന്ധോ! =ആത്മ (ഭീന)നാക്കു്, ആശ്രയമായവനെ! കായേന=ശരീരംകൊണ്ടു്; വാചം=വാക്കുകൊണ്ടു്; മനസാ=മനസ്സുകൊണ്ടു്; അപി=ഓ, ഉം; (ശരീരംകൊണ്ടോ മനസ്സുകൊണ്ടോ വാക്കുകൊണ്ടോ എന്നർത്ഥം); ഈ ഏഴ്=ഈ നിസ്സാരനായ ഞാൻ; പൊരക്കം=സഹിച്ചാലും, ക്ഷമിച്ചാലും.

ശ്ലോകം 123. മൽക്കലം=എന്റെ വംശം; കൃപാലോ! =ദയ അധികമുള്ളോനെ! പാരാകുവം=ലോകം മുഴുവൻ; വാർദ്ധി=സമുദ്രം; വാരാശിശായിൻ!=വാരാശിയിൽ (സമുദ്രത്തിൽ) ശയിക്കുന്നവനെ! (കിടക്കുന്നവനെ!) പരിരക്ഷം=നല്ലവണ്ണമുള്ള രക്ഷ.

ശ്ലോകം 124. ബാഷ്പാകലം=വളർന്ന കണ്ണീരോടുകൂടി; ആത്മഭക്തിപ്രേമം=ആത്മമായ (സ്വീകരിക്കപ്പെട്ട) ഭക്തിയോടും പ്രേമത്തോടുംകൂടി; വാക്ത്വീ=സ്തുതിച്ചു്; മദം=സന്തോഷത്തോടെ, അംഭോരുഹനാഭോണ നാമം=അംഭോരുഹനാഭന്റെ ദാസൻ എന്ന പേർ; അംഭോരുഹനാഭൻ=അംഭോരുഹനാഭൻ; നിന്നു രോഹണം=ചെയ്തതിനെ (മുളച്ചു വന്നതിനെ) നാഭിയിൽ ധരിക്കുന്നവൻ; (ശ്രീപത്മനാഭദാസൻ എന്ന തിരുനാമം അന്നുമുതൽ തിരുവിതംകൂർ മഹാരാജാക്കന്മാക്കു് ലഭിച്ചു.)

ശ്ലോകം 125. തഭീയനപയജാതർ=അദ്ദേഹത്തെ സ്തുബ്ധനിച്ച അനപയ (വംശ)ത്തിൽ ജനിച്ചവർ. ഉന്നിദ്രമാദാൽ=ഉന്നിദ്രമായ (ഉണർന്ന)മോദ(സന്തോഷ)ത്തോടുകൂടി. (തെളിഞ്ഞ സന്തോഷംകൊണ്ടെന്നു സാരം.) ഹരിദാസഭാവം=ഹരിയുടെ (വിഷ്ണുവിന്റെ) ദാസ്യം

നെന്ന നില; അന്യർക്കു് = മറ്റുള്ളവർക്കു്; ചിന്ത = അഭിപ്രായം; ധന്യ
രപം = ശ്രേഷ്ഠ.

ശ്ലോകം 126. മാതാപിതൃവർഷണി = മാതാപിതൃവർഷണി
മന്ദാപിതൃവർഷണി; (മന്ദാപിതൃവർഷണി = മന്ദാപിതൃവർഷണി)
ഈ = അന്യർക്കു് (സമുദ്രത്തെ) പ്പോലെ അറവും അതിരമില്ലാതെ കിട
ക്കുന്ന ന്യായശാസ്ത്രം. (ന്യായശാസ്ത്രം അസംഖ്യമാണല്ലോ) ഗോത്രാ
വനം = രാജ്യരക്ഷ; മുരരിഭക്തി സുത്രാവലംബം = മുരരിയിലുള്ള ഭക്തി
യുടേതന്നെ സുത്രത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷം; മുരരി = മുരരി എന്ന അന്യരന്റെ
അരി (ശത്രു) സുത്രം = ചരട്ട്; അവലംബം = ആശ്രയം; സുകൃത്യബലി =
സുകൃത്യമായ ബലിയോടുകൂടിയവൻ.

ശ്ലോകം 127. വന്ദൻ = വലിയവൻ. ക്ഷമാജാനി = രാജാവു്;
മന്ദാപിതൃവൻ = മന്ദമായ ആനുഭാവത്തോടുകൂടിയവൻ; മന്ദത =
വലിയതു്; ആനുഭാവം = ഭയ തുടങ്ങിയ വിശിഷ്ടഗുണം; വിജ്ഞൻ = പ
ണ്ഡിതൻ; (വിശേഷജ്ഞാനമുള്ളവൻ); സമ്പൽകടംബാദി = സമ്പത്തു,
കടംബം മുതലായതു്; ഭക്തിസമ്പന്നൻ = ഭക്തിയാകുന്ന സമ്പത്തോടുകൂ
ടിയവൻ; ആപിച്ഛ = ചെന്ത; നാകലോകം = നാകമാകുന്ന ലോകം;
നാകം = അക (ഭൂമി)മില്ലാത്തതു്; സ്വർഗ്ഗലോകം എന്നു സാരം.)

